

Handläggare
Annbritt Öqvist

Datum
2014-04-08

Diarienummer
BUN-2014-0632

Barn- och ungdomsnämnden

Rapport Uppföljning av pedagogisk verksamhet 2013

Förslag till beslut

Barn- och ungdomsnämnden föreslås besluta

att lägga rapporten om uppföljning av den pedagogiska verksamheten i Uppsala kommun 2013 till handlingarna

att översända rapporten för kännedom till kommunstyrelsen, samt

att översända rapporten för kännedom till Styrelsen för vård och bildning.

Ärendet

Uppföljningen har genomförts 2013 inom ramen för Uppsala kommuns uppföljningssystem för pedagogisk verksamhet. Uppföljningen syftar till att ge nämnderna beslutsunderlag och verksamheterna verktyg för utveckling. Uppföljningen ger möjligheter till jämförelser mellan enheter och över tid.

Rapporten bygger främst på resultat från genomförda föräldra- och elevenkäter, men innefattar även andra uppföljningsunderlag som verksamhetsredogörelser och officiell statistik. Resultat och analys har återkopplats på olika sätt, både enhetsvis och genom kommungemensamma presentationer. Rapporten är en sammanställning och fördjupning av dessa återkopplingar och ger verksamheterna möjligheter att använda resultaten och analyserna som underlag för utveckling.

Kontoret för barn, ungdom och arbetsmarknad

Jan Holmlund
Tf direktör

Uppföljning av pedagogisk verksamhet

2013

Innehåll

1. Inledning	3
Syfte	3
Urval och metod.....	3
Bearbetning och analys.....	4
2. Förskola	6
Tillbakablick 2012	6
2013 års uppföljning.....	6
Kvalitet	6
Språk och matematik	9
Genus	10
Sammanfattning.....	12
3. Grundskola.....	13
Tillbakablick 2012	13
2013 års uppföljning.....	13
Likvärdighet.....	13
Inflytande och delaktighet	18
Val av grundskola.....	20
Sammanfattning.....	21
4. Gymnasieskola.....	23
Tillbakablick 2012	23
2013 års uppföljning	23
Höga förväntningar och lust att lära	23
Arbete mot kränkande behandling.....	28
Delaktighet.....	30
Sammanfattning.....	31
Referenser	32

1. Inledning

Rapporten är en sammanfattning av uppföljning av förskola, grundskola och gymnasieskola. Uppföljningen har genomförts 2013 av kontoret för barn, ungdom och arbetsmarknad inom ramen för Uppsala kommuns uppföljningssystem för pedagogisk verksamhet. Rapporten har barn och elever i fokus med utgångspunkt i likvärdighet, transparens och utveckling. Genom att systematiskt följa upp all pedagogisk verksamhet, från förskola till vuxenutbildning, oavsett huvudman, skapas en likvärdig bedömning av verksamheterna i Uppsala kommun. Vuxenutbildning, SFI och fritidsverksamhetens uppföljning redovisas inte i denna rapport utan genom återkoppling direkt till verksamheterna.

Syfte

Syftet med uppföljningen är att ge verksamheterna verktyg för utveckling, att ge nämnderna beslutsunderlag och att ge medborgarna underlag för att göra väl underbyggda val. Uppföljningen ger möjligheter till jämförelser både med andra verksamheter och över tid.

Urval och metod

Rapporten bygger främst på resultat från genomförda föräldra- och elevenkäter, men innefattar även andra uppföljningsunderlag som verksamhetsredogörelser och officiell statistik. Uppföljningen behandlar två områden: systematiskt kvalitetsarbete och arbetet mot diskriminering och kränkande behandling.

Följande grupper har svarat på enkäter:

- föräldrar med barn i förskolan
- elever i fritidshem, årskurs 2 och 3
- elever i grundskolans årskurs 5 och 8
- elever i gymnasieskolans årskurs 2
- barn, ungdomar och personal i fritidsverksamheten
- studerande i vuxenutbildning och SFI

Enkätfrågorna är åldersanpassade och kan kopplas till verksamhetsredogörelsernas områden systematiskt kvalitetsarbete och likabehandling. Svaren i verksamhetsredogörelser och enkäter går att jämföra med varandra.

Flera av enkätfrågorna är samordnade med Sveriges kommuner och landsting (SKL) som använder frågorna för nationella jämförelser. Frågorna har också inspirerats av enkätfrågor som Skolinspektionen ställer i samband med sin tillsyn. Enkätfrågorna har testats på elever i årskurs 2, 3 och 5 och av en referensgrupp med personal från samtliga skolformer, både kommunala och fristående.

Verksamhetsredogörelsen, som besvaras av enhetsansvarig, innehåller öppna frågor om den egna verksamheten. Frågorna är utformade utifrån de krav som ställs i skollag, läroplaner och allmänna råd. Inspiration till verksamhetsredogörelsen är hämtad från ett antal rapporter, till exempel

Skolinspektionens tillsyn och kvalitetsgranskningar, liksom SKL:s rapport om vad som kännetecknar framgångsrika skolkommuner.

Bearbetning och analys

ENKÄTER I analysen av enkätsvaren är det främst andelen positiva svar som används. Som positiva svar räknas både svarsalternativet ”stämmer helt och hållet” och ”stämmer ganska bra.” En analys har gjorts av vet ej-svaren för att få en bild av vilka påståenden som haft en hög andel sådana svar. I vissa påståenden används de negativa svaren ”stämmer inte alls” och ”stämmer ganska dåligt”, detta gäller främst de påståenden som formulerats negativt.

KVARTILER I analysen delas enkätsvaren ofta in i kvartiler, det vill säga de 25 procent av enheterna som har högst respektive lägst andel positiva enkätsvar. Med enkätresultaten som utgångspunkt görs sambandsanalyser med andra uppföljningsresultat, till exempel kunskapsresultat och verksamhetsredogörelser. I enkäterna ingår bakgrundsfrågor som möjliggör analyser utifrån till exempel kön, om man är född i Sverige eller utomlands, eller vilket gymnasieprogram man går i.

SVARSFREKVENNS Enheter med en svarsfrekvens under 45 procent och/eller färre än tio svarande räknas bort för att få tillförlitliga resultat.

Tabell 1.1: Svarsfrekvens enkäter och verksamhetsredogörelser, uppföljning 2013

Verksamhet	Svarsfrekvens enkät	Svarsfrekvens verksamhetsredogörelse 2012*
Förskola	60%	179 av 202 (89 %)
Grundskola		71 av 81 (88 %)
Fritidshem	83%	
Årskurs 5	93%	
Årskurs 8	72%	
Gymnasiet åk 2	63%	24 av 29 (83 %)

* Verksamhetsredogörelser genomförs vartannat år

VERKSAMHETSREDOGÖRELSE Verksamhetsredogörelserna har lästs och bedömts utifrån kriterier som bygger på nationella definitioner och krav för systematiskt kvalitetsarbete och för arbete mot diskriminering och kränkande behandling. De har bedömts av en grupp med erfarenhet från olika verksamheter. Redogörelserna har inte lästs enhetsvis. En person har istället läst samtliga verksamheters svar på en eller ett par frågor. Alla enheter har varit anonymiserade och kodade så att den som läst inte känt till vilken enhets svar man läser utan endast vilken verksamhetsform svaret kommer ifrån. En central utgångspunkt i bedömningen är i vilken mån det arbete som beskrivs är systematiskt och att de enhetsansvariga kan ge konkreta exempel på arbetet.

ÖFFENTLIG STATISTIK Det är främst statistik från Skolverket som används vid jämförelse och som redovisas i rapporten. Uppgifterna har skolor och kommuner själva lämnat in till Skolverket. Eftersom uppgifterna presenteras på skolnivå kan man följa en enskild skolas resultat över tid.

Exempel på statistik från Skolverket är betygsresultat och andel behöriga till gymnasie- respektive högskolestudier. Statistik från SCB och kommunens elevadministrativa system Extens har också använts.

ANVÄNDNING OCH ÅTERKOPPLING AV RESULTATEN En viktig utgångspunkt är att verksamheterna själva ges möjlighet att använda resultaten, därför görs återkopplingar på olika sätt.

Enhetsansvariga fick den egna enhetens enkätresultat och de sammantagna enkätresultaten för kommunen i början av maj 2013. Under den senare delen av hösten bjöds verksamheterna in till gemensamma återkopplingsmöten där övergripande resultat och analyser presenterades. Resultaten för de frågor som ingår i SKL:s öppna jämförelser används i Uppsala kommuns webbtjänst Hitta & jämför. De politiska nämnderna tar del av resultaten i form av denna rapport, resultatredovisning i bokslut och via presentation i nämnderna.

2. Förskola

I kommunfullmäktiges styrdokument Inriktning, verksamhet, ekonomi (IVE) lyfts likvärdiga möjligheter för alla barn fram som varje förskolas ansvar. I ansvaret ligger att möjliggöra varje barns utveckling mot läroplanens mål och att forma en pedagogisk miljö som stimulerar alla barns lärande och utveckling.

Rapporten diskuterar således likvärdigheten i kommunens förskolor och pedagogiska omsorg, med fokus på spridningen mellan enheter och hur föräldrar upplever kvaliteten i verksamheterna.

Tillbakablick 2012

Tre teman fokuserades under 2012 års uppföljning: systematiskt kvalitetsarbete, lärande och kvalitet samt arbete för likabehandling och mot kränkande behandling. En slutsats som drogs vara att ju tydligare förskolechefen kan beskriva förskolans arbete, desto större genomslag får detta i verksamheten och desto högre skattar föräldrarna kvaliteten på verksamheten.

2013 års uppföljning

Årets uppföljning och analys har också fokuserat tre områden. Områdena har valts utifrån mål i den lokala skolpolitiken och Skolinspektionens beslut efter tillsyn:

- Kvalitet
- Arbete med språk och matematik.
- Genus

Flera positiva bilder träder fram i analysen av Uppsalas förskolor och pedagogiska omsorg, men rapporten identifierar också utvecklingsområden och vilka faktorer som kan tänkas påverka.

Kvalitet

Föräldrar ska känna sig trygga när deras barn är i förskolan.¹ Detta är också i allmänhet fallet i Uppsala. Av de föräldrar som svarat på enkäten anger 97 procent ”stämmer ganska bra” eller ”stämmer helt och hållet” på påståendet ”jag är trygg när mitt barn är på förskolan”. Denna uppfattning har stått sig över tid åren 2011 till 2013. I 103 förskolor anser samtliga föräldrar att de känner sig trygga när barnet är i förskolan medan det finns 17 förskolor där mindre än 90 procent av föräldrarna svarat ja på frågan.²

IVE kap 6.4:

Förskolan är trygg och föräldrar har god information och inblick i sina barns utveckling.

Hur föräldrarna upplever kvaliteten i verksamheten skiljer sig mellan förskolorna. För att kunna göra jämförelser har förskolorna delats upp i fyra grupper, kvartiler, utifrån andel positiva svar. De två yttervärdena jämförs, det vill säga kvartilen, de 25 procent, med högst andel positiva svar och kvartilen med lägst andel positiva svar.

¹ I texten används förskola för att beskriva även pedagogisk omsorg om inte annat framgår.

² Allt som allt hade 191 förskolor och pedagogisk omsorg tillräckligt hög svarsfrekvens för att ingå i analysen. Totalt skickades enkäter ut till 228 förskolor och familjedaghem. De som inte ingår i analysen hade för låg svarsfrekvens.

I den kvartil av förskolor där föräldrar svarat mest positivt på alla frågor i föräldraenkäten, är medelvärdet på alla frågor 97 procent positiva svar. Medelvärdet för den kvartil som hade lägst andel positiva svar var 70 procent.

Diagram 2.1: Enkätresultat föräldraenkät samtliga frågor, uppdelat på kvartiler av förskolor med högst respektive lägst andel (%) positiva svar, över tid.

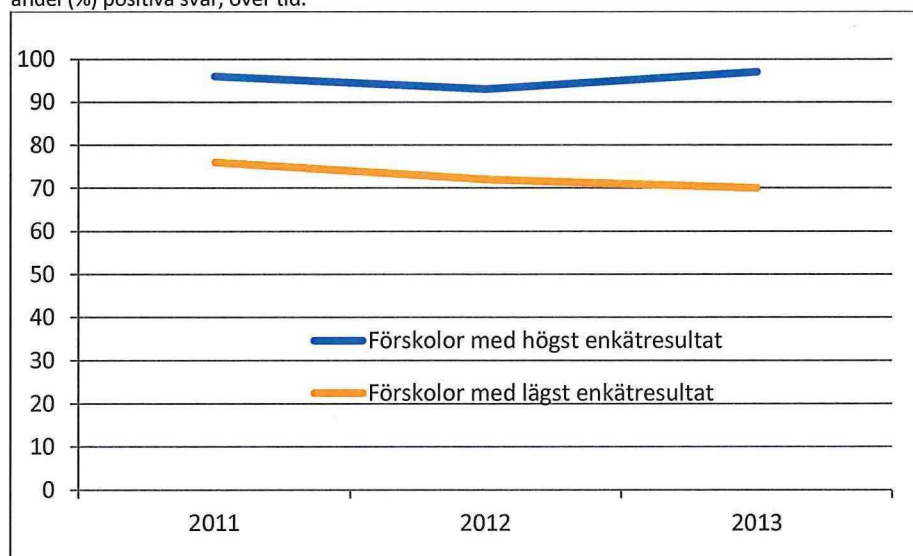
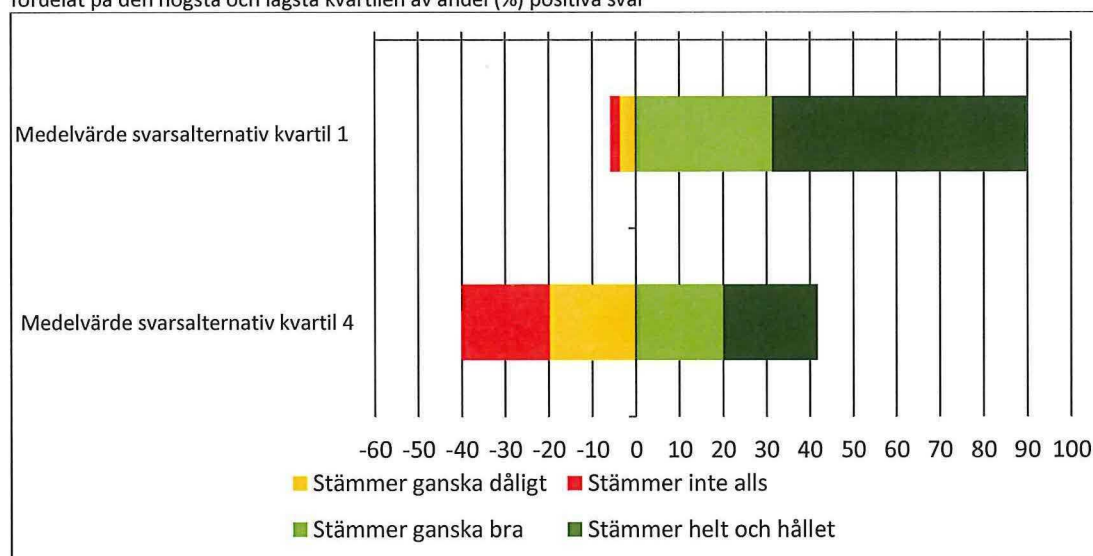

Diagram 2.1 visar att skillnaden mellan gruppen förskolor där föräldrarna är mest positiva och gruppen förskolor där föräldrarna är minst positiva har ökat över tid.

De påstående som får flest negativa svar är "mitt barns förskola anpassar sina öppettider efter våra behov" och "Jag får bra information om hur mitt barn utvecklas på förskolan". Påståendena om öppettiderna redovisas nedan medan påståendena om information om barnets utveckling redovisas längre fram.

Diagram 2.2: Enkät svar föräldraenkät, påståendet "Mitt barns förskola anpassar sina öppettider efter våra behov" fördelat på den högsta och lägsta kvartilen av andel (%) positiva svar

* I diagrammet har inte andelen vet ej-svar tagits med, varför staplarnas värden inte blir 100 procent.

Diagram 2.2 visar att det är stor skillnad mellan de förskolor där föräldrar är mest positiva till förskolans anpassning av öppettider och de förskolor där föräldrarna är minst nöjda. I den kvartil

där föräldrar är minst positiva svarar nästan hälften av föräldrarna negativt. Knappt 50 förskolor ingår i varje kvartil, varför det finns ett relativt stort antal förskolor där föräldrar inte upplever att öppettiderna anpassas efter deras behov. Under de senaste sju åren har föräldrarnas önskemål om vistelsetid för barnen i förskola ökat med 12 procent, från 33 timmar i veckan till 37 timmar. Ett begränsat antal förskolor har öppet mer än tio timmar och många förskolor stänger under sommaren. Med ett ökat behov av barnomsorgstid kan sådana faktorer medverka till missnöjet och det kan vara av värde för förskolorna att närmare undersöka den egna verksamhetens resultat.

Skollagen ställer krav på ett systematiskt kvalitetsarbete för att utveckla verksamheten i förskolan. Det innebär att systematiskt följa upp verksamheten, analysera resultaten i förhållande till de nationella målen och utifrån det planera och utveckla arbetet. Verksamhetens resultat behöver följas, analyseras och bedömas i förhållande till vetenskap och beprövad erfarenhet.³ I det systematiska kvalitetsarbetet är föräldrars delaktighet central och genom att bland annat informera föräldrar om barnens utveckling blir de också delaktiga i utbildningen.

Diagram 2.3: Enkät svar föräldraenkät samtliga frågor, med utgångspunkt i kvartiler av förskolor med högst respektive lägst andel (%) positiva svar på frågan om man får bra information om barnets utveckling.

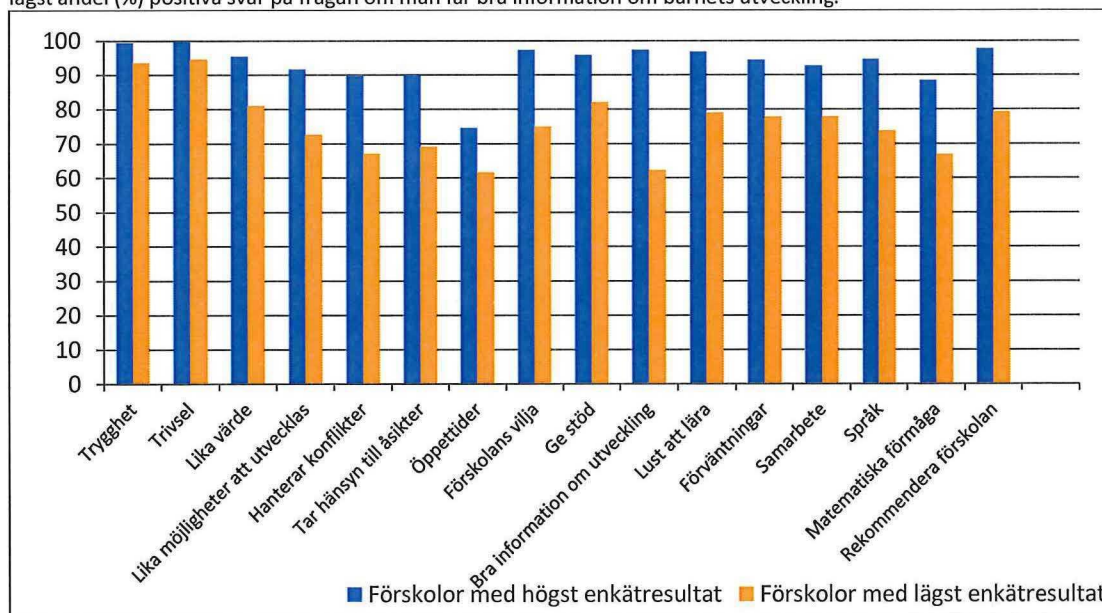

Diagram 2.3 visar att de förskolor där föräldrar är minst nöjda med information om sina barns utveckling är de även mindre positiva till övriga påståenden. På motsvarande sätt är de som är mest positiva till informationen mer positiva till övriga påståenden. En framgångsfaktor för att nå hög kvalitet i verksamheten är att ha ett systematiskt kvalitetsarbete där förskolan bland annat dokumenterar barnens utveckling och informerar föräldrarna om den. Resultaten visar att föräldrar som får tydlig information om barnens utveckling också generellt svarar mer positivt på andra frågor om verksamheten.

³ Skolverket, *Systematiskt kvalitetsarbete – för skolväsendet*, (2012)

Språk och matematik

Att utveckla barns språkliga och matematiska förmåga är ett avsnitt som förtydligats i läroplanen och något som förskolorna arbetar med att utveckla. Barnets första erfarenheter av matematik och

BUN uppdragsplan 2014-2017:

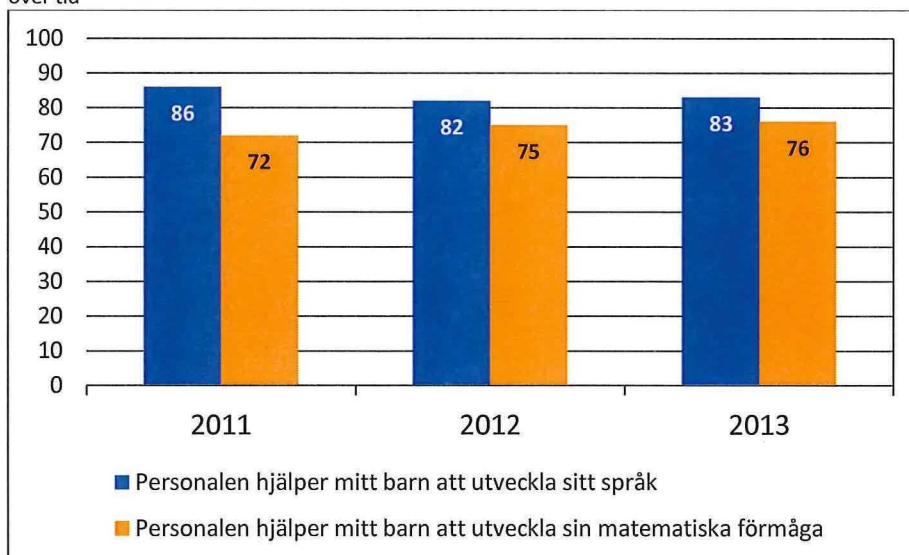
Barns och elevers lärande i förskolan och de tidiga skolåren ökar deras möjligheter att nå kunskapskraven i åk 3.

skriftspråk kan vara avgörande för skolframgång senare i livet.⁴ Utmärkande för förskolor med hög kvalitet är att man utgår från läroplanen och därför arbetar mot tydliga lärandemål.⁵

Under perioden 2011-2013 har föräldrarnas upplevelse av hur förskolorna arbetar med barnens språkliga och matematiska utveckling utvecklats i en försiktigt positiv riktning.

Spridningen mellan förskolorna är stor, från 61 till 94 procent positiva svar när det gäller matematik och från 70 till 96 procent när det gäller språk. Diagram 2.4 nedan visar medelvärdet för de positiva svaren över tid.

Diagram 2.4: Enkätresultat föräldraenkät, medelvärde samtliga svar (%) på påståenden kopplat till språk och matematik över tid

Skolinspektionen har i flera studier visat att personal i förskolor i landet har svårt att beskriva barns kunskapsutveckling.⁶ Det finns en stor osäkerhet kring hur man ska följa och dokumentera enskilda barns utveckling och lärande. Därför saknas det ofta dokumentation av barnens kunskapande.⁷ Skolinspektionens kvalitetsgranskning visar också att det finns en rädsla för att dokumentera.⁸ Man är rädd för att dokumentationen ska leda till betygslänkande bedömningar, vilket har resulterat i att vissa enheter helt enkelt har "lagt ner pennan" och slutat dokumentera. Det leder i sin tur till att

⁴ Sheridan, Sonja, Williams, Pia, Sandberg, Anette & Vuorinen, Tuula *Preschool teaching in Sweden*. (2011), Sheridan, Sonja, Pramling Samuelsson & Inger. Johansson, Eva. *Barns tidiga lärande. En tvärsnittsstudie om förskolan som miljö för barns lärande*, (2009)

⁵ Sheridan, Sonja, Pramling Samuelsson & Inger, Johansson, Eva, *Barns tidiga lärande. En tvärsnittsstudie om förskolan som miljö för barns lärande*, (2009)

⁶ Skolinspektionen, *Skolans kvalitetsarbete ger möjlighet till förändring. Skolinspektionens erfarenheter och resultat från tillsyn och kvalitetsgranskning*, (2013), Skolinspektionen, *Förskola, före skola – lärande och bärande*, (2012), Skolinspektionen, *Litteraturöversikt för Förskolans arbete med det förstärkta pedagogiska uppdraget*, (2011) Skolinspektionen, *Förskolans pedagogiska uppdrag*, (2011)

⁷ Pramling Samuelsson, Inger & Sheridan, Sonja, *Barns lärande – fokus i kvalitetsarbetet*, (2009)

⁸ Skolinspektionen, *Förskolans pedagogiska uppdrag*, (2011)

pedagogerna inte kan utvärdera verksamheten och veta vilken utveckling och lärande som har skett i barngruppen.

I den kvartil förskolor där föräldrarna svarar mest positivt på påståendet att de får bra information om barnets utveckling, svarar föräldrarna också i betydligt högre utsträckning positivt på påståendet att personalen utvecklar barnens språkliga och matematiska förmåga.

I förskolans läroplan finns tydliga mål som handlar om barns matematiska och språkliga utveckling. De förskolechefer som i sina verksamhetsredogörelser systematiskt redogjort för hur man tar reda på verksamhetens samlade läranderesultat har också högre andel positiva svar i föräldraenkäten på påståendena att man arbetar med att utveckla barnens språkliga och matematiska kompetens. En framgångsfaktor för att nå hög kvalitet i arbetet med språk och matematik kan alltså vara förmågan att systematiskt dokumentera barnens utveckling. Förskolor som kan dokumentera barns utveckling har också föräldrar som generellt upplever en högre kvalitet än övriga enheter.

Under vårterminen 2013 utfördes barnintervjuer på tio förskolor utifrån ett representativt slumpmässigt urval. Intervjuerna utfördes för att lyfta fram förskolebarnens perspektiv på förskoleverksamheten. Analyser av rapporten visar att barn i de flesta av dessa förskolor kunde återge aktiviteter där de arbetat med språk och matematik men endast på två förskolor kunde barn beskriva nyttan med att kunna läsa, skriva eller räkna.

Genus

Skolinspektionens tillsyn under 2013 i Uppsala kommun påtalar bland annat brister i vissa förskolors arbete med att motverka traditionella könsmonster. I dessa förskolor saknas analyser av

BUN uppdragsplan 2014-2017:

Flickor och pojkar upplever i lika stor utsträckning att lärarna har tilltro till deras förmåga.

personalens förhållningssätt och analyser av skillnader i bemötande i kroppsspråk och ordval beroende på kön. Det tyder på att man inte medvetet arbetar med att synliggöra de normer som finns i verksamheten.

Många förskolor i landet arbetar med genusfrågor med hjälp av kompensande genuspedagogik.⁹ Denna pedagogik innebär att barnet utmanas att delta i aktiviteter som det

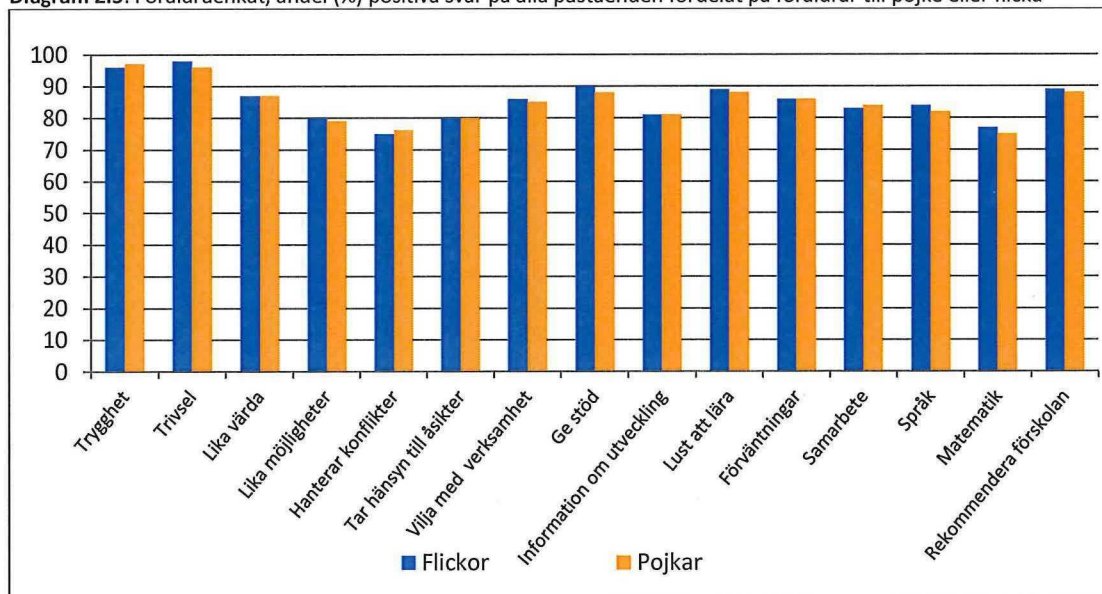
annars hade valt bort. Till exempel uppmuntras flickor att arbeta med att bygga och konstruera och pojkar uppmuntras att diskutera känslor. Utvecklingen av denna metod har resulterat i en normkritisk pedagogik som bygger på att kön skapas på många olika sätt. Barnen begränsas inte till vissa aktiviteter, utan prövar på aktiviteter som är både "tjejiga", "pojktiga" och könsneutrala. Med detta arbetssätt ifrågasätter och reflekterar barnen över de normer som råder.¹⁰ På en sammantagen nivå syns ingen större skillnad i förskolornas sätt att arbeta med genusfrågor i Uppsala. Ett visst samband finns dock mellan beskrivningarna av förskolornas arbete med normfrågor och likabehandling i verksamhetsredogörelserna och föräldrars upplevelse av om pojkar och flickor får lika möjlighet att utvecklas.

Beroende på om det är föräldrar till en pojke eller flicka som svarar på föräldraenkäten, visar uppföljningen att skillnader av svar inom enheterna är större än skillnader av svar mellan enheterna. Diagram 2.5 visar att medelvärden av svaren på samtliga påståenden, uppdelade på föräldrar till flickor respektive pojkar, är nästan identiska, det vill säga att föräldrar till pojkar och flickor tycks svara lika.

⁹ Wahlström, Kajsa & Kaj, Gunnar, *Flickor, pojkar och pedagoger: jämställdhetspedagogik i praktiken*, (2003)

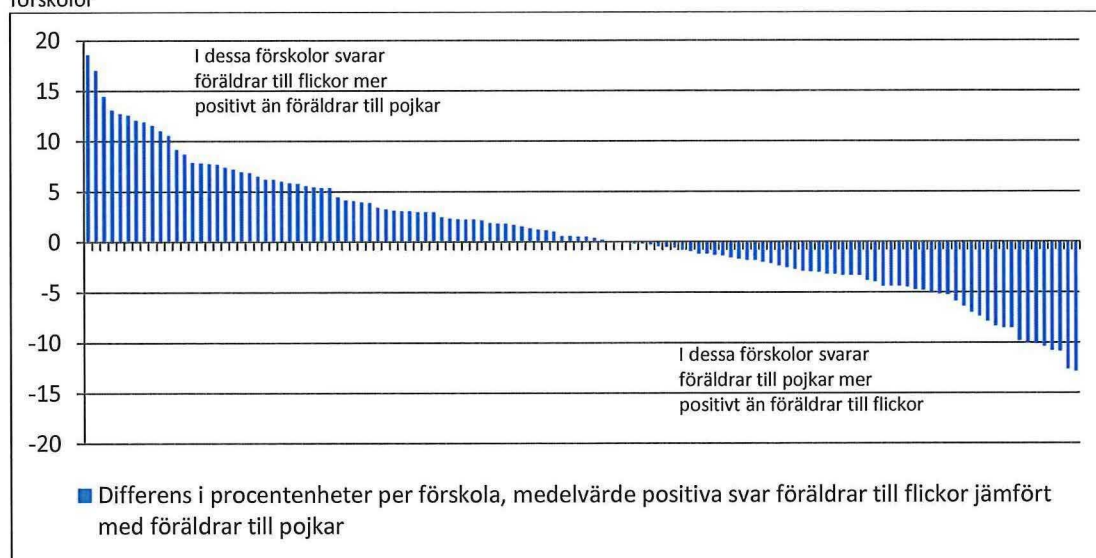
¹⁰ Skolverket, *Diskriminerad, trakasserad, kränkt? Barns, elevers och studerandes uppfattningar om diskriminering och trakasserier*, (2009)

Diagram 2.5: Föräldrakät, andel (%) positiva svar på alla påståenden fördelat på föräldrar till pojke eller flicka

Ser man däremot på skillnaderna inom varje förskola blir det tydligt att svaren skiljer sig en hel del. I diagram 2.6 visas spridningen i procentenheter mellan förskolor med fler än 20 svarande, utifrån hur föräldrar till flickor respektive pojkar svarat. Diagrammet visar medelvärdet för samtliga frågor. Inom de förskolor där värdet ligger på plus (längst till vänster) har föräldrar till flickor svarat mer positivt och där värdet ligger på minus (längst till höger) har föräldrar till pojkar svarat mer positivt. På de förskolor där skillnaderna är störst skilde sig svaren mellan 15 och 20 procentenheter mellan de båda grupperna.

Diagram 2.6: Föräldrakät, spridning i procentenheter mellan svar från föräldrar till flickor respektive pojkar vid olika förskolor

I de förskolor där skillnaderna är stora mellan hur föräldrar till flickor respektive pojkar svarat kan det vara värdefullt att gå vidare i arbetet med enkätsvaren för att se möjliga orsaker till skillnaderna. Eftersom diagrammet visar varje förskola för sig bör viss försiktighet iaktas i

tolkningen av resultaten. De förskolor som hamnat längst ut i varje ände av diagrammet visar på stora skillnader mellan hur föräldrar till flickor respektive pojkar upplever verksamheten, något som skulle kunna bero på att antalet svar är litet och att varje svar därför ger stort utslag. De förskolor som ligger längst ut har dock inte lägst antal svar. Likaså visar diagrammet skillnaden mellan medelvärdet av det totala antalet svar mellan de båda föräldragrupperna, något som ger viss stadga till resultatet. En framgångsfaktor för att motverka traditionella könsmonster är att synliggöra normer i verksamheten. I de förskolor där föräldrar är mest positiva till påståendet om pojkar och flickor har lika möjligheter att utvecklas har förskolechefer också mest systematiskt beskrivit hur man arbetar för att synliggöra normer i verksamheten.

Sammanfattning

På ett övergripande plan får förskoleverksamheten i Uppsala gott betyg av de föräldrar som svarat på enkäten. De jämförelser som gjorts visar samtidigt på områden där likvärdigheten kan förbättras.

Skillnaden mellan gruppen förskolor där föräldrarna är mest positiva och gruppen förskolor där föräldrarna är minst positiva har ökat något över tid. Den fråga där de största skillnaderna återfinns är om förskolorna anpassar sina öppettider efter föräldrarnas behov. I den grupp förskolor där lägst andel föräldrar svarar positivt på påståendet om öppettider svarar nästan hälften av föräldrarna negativt. En orsak till missnöjet kan vara föräldrars ökade behov av antal timmar barnomsorg.

Förskolor som kan dokumentera barns utveckling har också föräldrar som generellt upplever en högre kvalitet än övriga enheter. I de förskolor där föräldrarna svarar mest positivt på påståendet att de får bra information om barnets utveckling, svarar föräldrarna också i betydligt högre utsträckning positivt på påståendet att personalen utvecklar barnens språkliga och matematiska förmåga. En framgångsfaktor för att nå hög kvalitet i arbetet med språk och matematik kan alltså vara förmågan att systematiskt dokumentera barnens utveckling.

Skolinspektionens tillsyn i Uppsala kommun visade på brister bland annat i vissa förskolors arbete med att motverka traditionella könsmonster. En jämförelse av enkätresultaten visar att spridningen mellan hur föräldrar till flickor respektive pojkar svarat på enkäten är stor inom vissa förskolor. En framgångsfaktor för att motverka traditionella könsmonster är att synliggöra normer i verksamheten. I de förskolor som har stora skillnader i hur föräldrar till flickor respektive pojkar uppfattar verksamheten kan ett arbete med synliggörande av normer vara ett sätt att utveckla verksamheten.

3. Grundskola

Tillbakablick 2012

I 2012 års uppföljning av grundskolans verksamhet framkom att eleverna som svarade mest positivt på frågorna om delaktighet i högre grad än andra upplevde lust att lära och förväntningar från lärarna. Rektorer i dessa skolor beskrev i sina verksamhetsredogörelser en tydligare pedagogisk idé än övriga rektorer inom två områden; hur arbetet organiseras för att alla elever ska nå målen och hur de tar reda på att stödinsatser ger förbättrat resultat.

Elever som i störst utsträckning upplevde att alla var lika mycket värda i skolan upplevde också i mycket högre grad att de var delaktiga i likabehandlingsarbetet.

Enkätresultaten kopplat till betyg jämfördes. Pojkar med utländsk bakgrund hade som grupp lägst betyg. Samtidigt svarade de i högst grad jämfört med de andra att det stämde helt och hållet att de kände sig trygga, att de visste vad som krävdes för att nå målen, att lärarna lyssnade på dem och att lärarna förväntade sig att de skulle nå målen.

2013 års uppföljning

Årets uppföljning har analyserats inom ramen för tre temaområden. Områdena har valts utifrån mål i den lokala skolpolitiken:

- Likvärdighet
- Inflytande och delaktighet
- Val av skola

Likvärdighet

KUNSKAPSRESULTAT Det genomsnittliga meritvärdet för alla Uppsalas skolor sammantaget, både kommunala och fristående, har ökat mer än det genomsnittliga resultatet för riket under den senaste tioårsperioden. Men det är stora variationer mellan skolorna. Spridningen ligger mellan 50 och 100 procent. Spridningen är stor även när man enbart jämför resultat för den grupp av elever som har högutbildade föräldrar. Eftersom de eleverna kommer från studievana hem är de den grupp i skolan som har bäst förutsättningar att nå målen oavsett vilken skola de går i.

IVE kapitel 6.4:

Det är varje skolas ansvar att alla når läroplanens mål. Det finns idag alltför stora skillnader mellan hur väl olika skolor lyckas med detta. I ansvaret ingår att tidigt reagera när en elev riskerar att inte nå kunskapsmålen, men också att uppmärksamma och ge extra stimulans till särskilt duktiga elever.

Det finns många olika förklaringar till de stora resultatskillnaderna. Skolverket bedömer att det fria skolvalet sannolikt har bidragit till ökade resultatskillnader mellan skolorna, men att det är en öppen fråga

huruvida det fria skolvalet har påverkat den stora nedgången i den generella kunskapsnivån som visas sig i PISA 2012.¹¹

¹¹ Skolverket, *Skolverkets slutsatser om likvärdighet och det fria skolvalets effekter*, (2013)

Skolinspektionens regelbundna tillsyn i Uppsala 2013 visar på stora kvalitetsskillnader mellan skolorna.¹² Det är inte ovanligt att granskade skolor i Uppsala saknar en skolövergripande sammanställning över skolans uppföljning och utvärdering av resultaten samt vidtagna åtgärder. Skolorna redovisar sammanställningar av resultat från nationella ämnesprov och sammanställningar från olika arbets- och ämneslag, men det saknas analyser och utvecklingsområden på skolövergripande nivå i syfte att öka måluppfyllelsen.

I en rapport från Studieförbundet näringsliv och samhälle (SNS) har 3 181 rektorer och biträdande rektorer intervjuats.¹³ I rapporten framkommer att rektorerna anser att deras sätt att leda påverkar lärarnas arbete positivt. 98 procent av rektorerna svarade att eleverna i deras enheter hade stora möjligheter att nå målen i läroplanen. Samtidigt var det endast 11 procent av rektorerna som var helt nöjda med elevernas resultat. Att rektorer är tillfreds med vad de anser sig kunna åstadkomma men samtidigt otillfredsställda med de faktiska resultaten, kan enligt SNS bero på att man inte gör kvalificerade analyser av resultaten eller att eventuella analysers resultat inte kommuniceras i skolan vilket omöjliggör adekvata åtgärder.

Det finns olika sätt att synliggöra kvalitetsskillnader mellan skolor. Ett sätt är att göra parvisa jämförelser av skolor med lika hög strukturersättning, det vill säga skolor som är lika avseende elevgruppens sammansättning, och jämföra hur väl de lyckas med elevernas kunskapsresultat. I jämförelsen av de två skolor som hade högst strukturersättning nådde 80 procent av eleverna i den ena skolan målen i alla ämnen mot 48 procent i den andra. I skolorna med de näst högsta strukturersättningarna visade sig samma typ av variation, i den ena skolan nådde 71 procent av eleverna målen i alla ämnen och i den andra 57 procent. Även för paret skolor som låg precis ovanför den genomsnittliga strukturersättningen varierade resultatet, 88 procent i den ena skolan mot 69 procent i den andra.

Trots de stora skillnaderna i de parvisa jämförelserna upplever eleverna i årskurs 8 i de här skolorna i lika hög utsträckning som kommunsnittet att de fått hjälp av lärarna med skolarbetet när de behöver det. Det som i stället avviker mest paren emellan är att eleverna i skolorna med de låga resultaten i högre grad anser att det är tillåtet att göra elaka saker i skolan utan att de vuxna reagerar, att de i lägre grad uppmuntras att vara kreativa och att skolmiljön inte gör dem så nyfikna så att de får lust att lära sig mer. För dessa tre påståenden ligger de positiva svaren i de här skolorna tio procentenheter lägre.

FLICKORS OCH POJKARS RESULTAT Att ha höga förväntningar och tilltro till alla elevers förmåga oavsett deras förutsättningar är en framgångsfaktor. Pojkarna i årskurs 5 upplever enligt

BUN uppdragsplan 2014-2017:

Ökad jämställdhet i förskola och skola är viktigt för både flickor och pojkar. Jämställdhetsintegreringen bidrar till att de ges samma förutsättningar att forma sina liv.

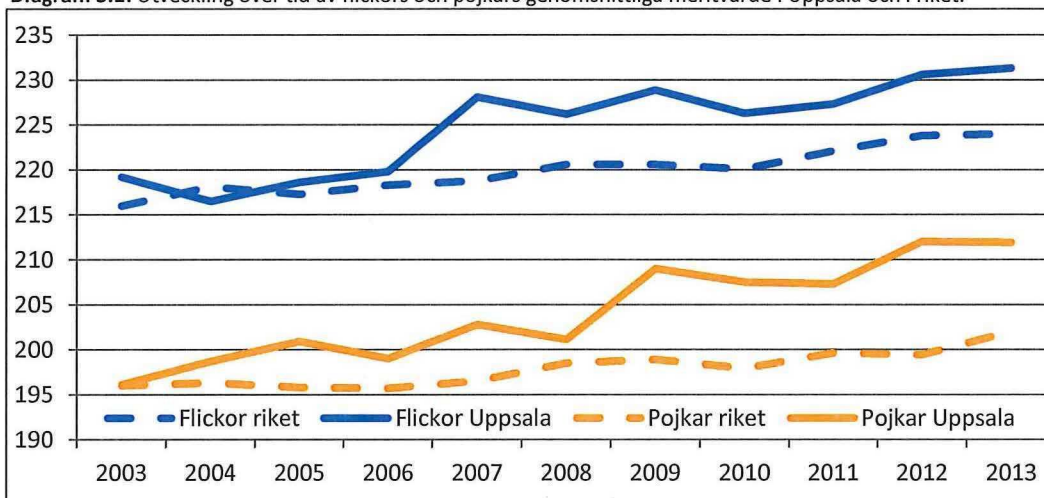
enkätresultaten i högre grad än flickor att lärarna förväntar sig att de ska nå målen. I årskurs 8 är det ingen större könsskillnad, men i jämförelse med 186 andra kommuner som deltar i samma enkätundersökning hamnar Uppsalas flickors värde, enligt Sveriges kommuners och landstings (SKL) öppna jämförelser, i den lägsta fjärdedelen medan pojkarnas värde gränsar till den högsta fjärdedelen. Det innebär att flickorna i åk 8 i Uppsala upplever lägre förväntningar än flickor i majoriteten av de övriga kommunerna

medan det är tvärtom för pojkarna som upplever högre förväntningar relativt pojkar i majoriteten av de andra kommunerna. Det är värt att uppmärksamma skillnaderna eftersom lärarnas förväntningar till viss del påverkar elevernas kunskapsresultat. I Uppsala har pojkarnas genomsnittliga meritvärde ökat mer än flickornas under den senaste tioårsperioden. För tio år sedan låg både flickornas och pojkarnas resultat i nivå med genomsnittet för riket.

¹² Skolinspektionen, *Regelbunden tillsyn i Uppsala kommun*, (2013)

¹³ SNS utbildningskommision, *Rektor – en stark länk i styrningen av skolan*, (2013)

Diagram 3.1: Utveckling över tid av flickors och pojkars genomsnittliga meritvärde i Uppsala och i riket.

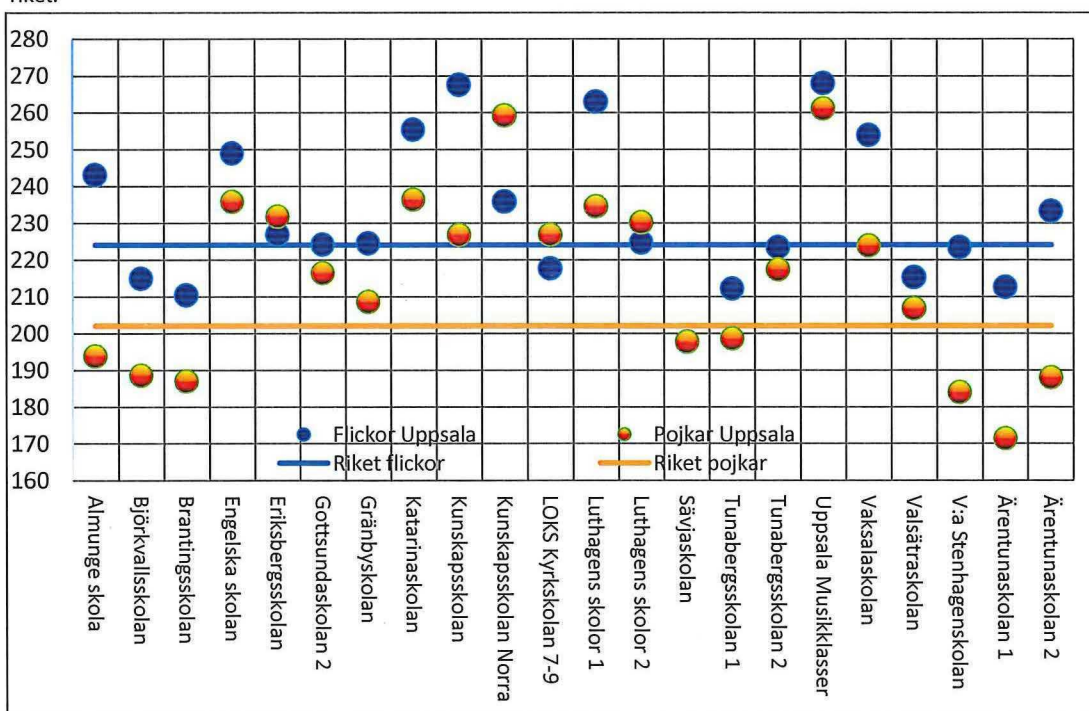

Flickornas resultat ökade stort 2007 för att sedan plana ut medan pojkarnas stora resultatökningar kom 2009 och 2012. I SKL:s ranking per kön 2012 hamnade pojkarnas betygsresultat på plats 21 och flickornas på plats 40 av 290 kommuner.

Man kan se att förväntningarna har en viss betydelse när man kopplar de tidigare nämnda parvisa jämförelserna av skolor med högt respektive lågt kunskapsresultat till elevernas svar på påståendet om lärarna förväntar sig att de ska nå målen i samtliga ämnen. Tolv procent av flickorna i skolorna med lågt kunskapsresultat svarar "stämmer inte alls" på det påståendet medan ingen av flickorna i gruppen med högt kunskapsresultat har valt det svarsalternativet.

På skolnivå skiljer det olika mycket mellan pojkars och flickors resultat. Ju större avstånd mellan blå och orange boll i diagrammet nedan, desto större är resultatskillnaden avseende kön. Ju längre bort från streckad linje, desto mer avviker också resultatet från riksgenomsnittet för respektive kön.

Diagram 3.2: Variation mellan flickors och pojkars genomsnittliga meritvärde för varje skola samt variation jämfört med riket.

Skolorna som ligger längst ut på båda sidorna i diagrammet uppvisar stora skillnader mellan pojkars och flickors resultat på skolnivå. Flickornas resultat ligger i båda skolorna över riksnittet för flickor, vilket innebär att de presterar bättre än flickor i riket. Pojkarnas resultat i dessa två skolor ligger under riksnittet för pojkar, vilket innebär att de presterar sämre än pojkar i riket. Resultaten ger ett bra underlag för analys om varför det ser ut som det gör.

TRYGGHET Tryggheten i skolan är i stort sett oförändrad över tid enligt elevernas enkätresultat samtidigt som allt fler pojkar och flickor upplever en kultur med nolltolerans mot trakasserier och

IVE kap 6.4:

Ökad jämställdhet i förskola och skola är viktigt för både flickor och pojkar. Jämställdhetsintegreringen bidrar till att de ges samma förutsättningar att forma sina liv.

kränkningar i både årskurs 5 och 8. Elevernas delaktighet i arbetet mot diskriminering och kränkande behandling har ökat, även om resultatet kan bli ännu bättre.

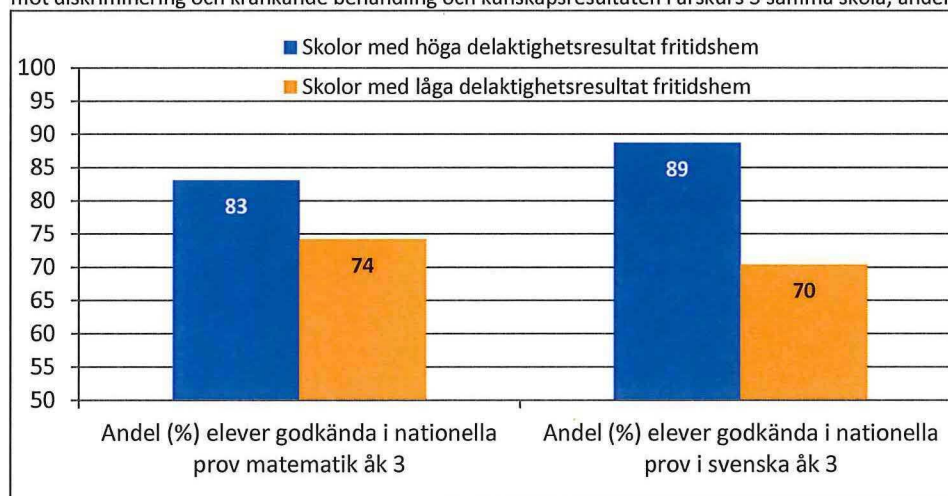
Uppföljningen 2012 visade att elevernas upplevelse av att alla var lika mycket värda i skolan samvarierade med hur delaktiga de ansåg sig vara i arbetet mot diskriminering och kränkande behandling. 2013 års uppföljning visar samma sak men också på vikten av en

sammanhållen och tydlig kultur. Eleverna i fritidshemmen anser sig på övergripande nivå i betydligt lägre grad delaktiga i arbetet mot diskriminering och kränkande behandling än eleverna i åk 5. Skillnaden är stor mellan skola och fritidshem även på skolnivå, trots att eleverna finns i samma byggnad. I ett antal skolor svarar eleverna i årskurs 5 mest positivt på påståendet om de får vara delaktiga i arbetet mot diskriminering och kränkande behandling, samtidigt som eleverna i fritidshemmet i samma skola svarar minst positivt på samma påstående. Det tyder på att det finns problem i skolans kultur och struktur.

Enligt Skolinspektionens genomförda granskning är det vanligt att det inte framgår av skolans plan mot kränkande behandling att planen omfattar olika verksamheter. Det finns enligt inspektionen inget som hindrar att en skolenhet har en gemensam plan mot kränkande behandling men i en gemensam plan måste det då tydligt framgå vilka åtgärder som ska vidtas i vilken av de olika specifika verksamheterna samt hur dessa åtgärder ska följas upp. De redovisade åtgärderna ska även vara kopplade till sådana behov som har konstaterats efter en kartläggning av varje specifik verksamhet. Det handlar om tydlighet. Genom att diskutera frågorna med eleverna och analysera vad trygghet, jämlikhet, jämställdhet och rättvisa innebär för eleverna själva, kan förekomsten av kränkningar minskas. Eleverna måste ha kunskap om såväl sina rättigheter som sina skyldigheter för att deras möjligheter till inflytande och delaktighet ska öka.

För att ta reda på om det har någon betydelse för elevernas kunskapsresultat i årskurs 3 om eleverna har fått vara delaktiga i arbetet mot diskriminering och kränkande behandling i fritidshemmet eller inte gjordes en jämförelse. Fritidshemmens kvartiler med högst respektive lägst resultat för elevernas delaktighet i arbetet mot diskriminering och kränkande behandling jämfördes med elevernas kunskapsresultat i årskurs 3 i samma skola. Jämförelsen visar stor resultat skillnad i de nationella proven, framför allt i ämnet svenska. Arbetet med de sociala målen, mot diskriminering och mot kränkande behandling tycks enligt jämförelsen ha samband med elevernas kunskapsresultat.

Diagram 3.3: Högst och lägst kvartil av skolor avseende elevernas upplevelse i fritidshemmet av delaktighet i arbetet mot diskriminering och kränkande behandling och kunskapsresultaten i årskurs 3 samma skola, andel (%) positiva svar.

I de demokratiska och sociala målen ingår att stötta och hjälpa elever att utvecklas i mellanmännsliga relationer, med andra ord hur man ska behandla varandra. Det är en viktig uppgift för fritidshemmen. Enligt skollagen och läroplanen ska fritidshemmen komplettera arbetet i skolan och skapa mångsidighet, helhet och kontinuitet i barns utveckling och lärande. Verksamheten i fritidshemmet ska ge utrymme för eleverna att påverka, ta ansvar och vara delaktiga i vad som sker och ges möjlighet att uttrycka sina tankar och åsikter.

I de kommunala fritidshemmens måldokument i Uppsala uttalas att fritidshemmens mål för arbetet med att stödja elevernas sociala utveckling utgår ifrån läroplanens resonemang om alla människors lika värde, individens frihet och integritet, solidaritet, jämställdhet mellan könen och människolivets okränkbarhet.¹⁴ Ett av målen är respekt, att eleverna lär sig förstå och acceptera andra människors behov och känslor. Ett annat mål i dokumentet är delaktighet, att eleverna kan påverka sina egna aktiviteter och att deras synpunkter respekteras och tas tillvara. Fritidshemmen arbetar med målen i varierad utsträckning vilket visar sig i uppföljningsresultatet. I fritidshemmen som ligger i kvartilen med minst positiva resultat svarar i genomsnitt endast 18 procent av flickorna och 34 procent av pojkarna att de får vara med i arbetet mot diskriminering och kränkande behandling. I kvartilen med de mest positiva resultaten är elevsvaren för samma påstående 95 procent för flickorna och 91 procent för pojkarna. Skolinspektionen som granskade fritidshemmen nationellt 2010 gjorde bedömningen att huvuddelen av de granskade fritidshemmen i högre grad skulle kunna bidra till att stimulera barnens utveckling och lärande.¹⁵ Skolinspektionen bedömde också att det pedagogiska uppdraget måste tas på mer allvar

¹⁴ Uppsala kommun, Vård & bildning. *Måldokument för fritidshemmen* (2013)

¹⁵ Skolinspektionen, *Kvalitet i fritidshem* (2010)

Inflytande och delaktighet

LUST ATT LÄRA De yngre elevernas resultat för lusten att lära har ökat efter en nedgång förra året medan resultatet för årskurs 8 i princip är oförändrat. Något fler elever än förra året, både yngre

IVE kap 6.4:

Höga förväntningar och en hög tilltro till individens förmåga öppnar upp för kreativitet, samarbete och medbestämmande.

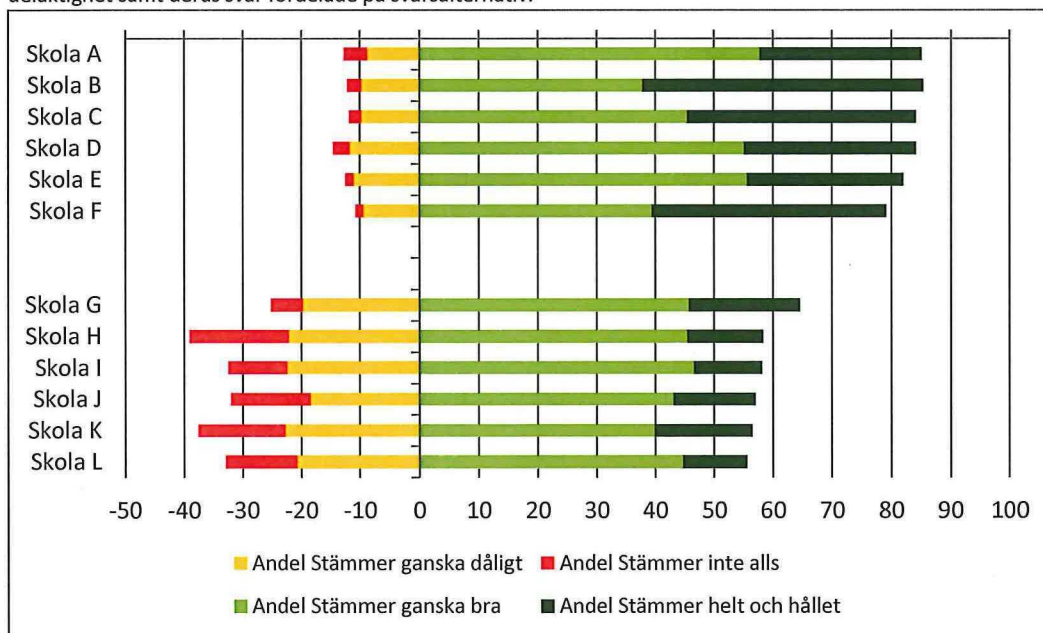
och äldre, anser att de uppmuntras att vara kreativa, att lärarna lyssnar på dem och att de kan arbeta i lugn och ro. Uppföljningen visar också att elever som upplever delaktighet i mycket högre grad upplever lust att lära än övriga elever. Skolverket tar regelbundet reda på hur attityderna till skolan förändras över tid.¹⁶ Där framkommer att hälften av de äldre grundskoleeleverna ansåg 2012 att skolan gav dem lust att lära sig mer och att tre av fyra

trodde att de kommer att få nytta av vad de lärt sig i skolan, vilket är en minskning jämfört med 2009 års undersökning.

De äldre elevernas vilja och uppfattning om sina möjligheter att påverka har minskat jämfört med undersökningen 2009 även om deras upplevelse av inflytande har ökat inom alla områden sedan 1993 enligt Skolverkets undersökning.

STRUKTUR, KULTUR OCH LEDARSKAP I årskurs 8 är eleverna i olika grad delaktiga enligt diagrammet nedan. Eleverna i skolorna G-L anser i hög grad att de inte får vara med och bestämma kring skolarbetet, att lärarna inte tar hänsyn till deras åsikter och att de inte blir lyssnade på.

Diagram 3.4: Högst och lägst kvartil av skolor avseende elevernas positiva svar på samtliga frågor om inflytande och delaktighet samt deras svar fördelade på svarsalternativ.

* I diagrammet har inte andelen vet ej-svar tagits med, varför staplarnas värden inte blir 100 procent.

Graden av inflytande skapar olika kulturer. I skolorna A-F har man skapat en kultur där eleverna ges bättre förutsättningar än andra elever att lyckas i skolan enligt en avhandling från Umeå universitet.¹⁷

¹⁶ Skolverket, *Attityder till skolan* (2012)

¹⁷ Umeå universitet. *Bullying and social objectives. A study of prerequisites for success in Swedish schools* (2009)

Avhandlingen handlar om hur struktur, kultur och ledarskap interagerar i skolor och den utgår från en hypotes om att låg delaktighet bland eleverna ger mer trakasserier, kränkningar och även sämre betyg. För att analysera vilka effekter möjligheten till inflytande och delaktighet ger för eleverna i Uppsala har samma tillvägagångssätt som i Umeåstudien använts.

Skolans demokratiska och sociala mål innehåller enligt Umeåstudien tre dimensioner av delaktighet; demokratisk kompetens, kommunikation och samarbete. Därför valdes och sorterades enkätfrågorna utifrån dessa dimensioner. Sedan rangordnades skolorna utifrån andel positiva svar på frågorna och delades in i två halvkor, skolor över genomsnittet och skolor under genomsnittet för andelen positiva svar. På samma sätt rangordnades skolorna också utifrån elevernas betygsresultat i årskurs 9, hälften med ett resultat över genomsnittet och hälften med ett resultat under genomsnittet.

Avsikten var inte att studera de bästa och sämsta skolorna, eftersom en sådan jämförelse nästan alltid landar i förklaringar som social sammansättning och yttre faktorer. I stället gjordes ett försök till en analys av skolornas hela uppdrag i relation till styrdokumentet.

Skolorna sorterades vidare in i fyra fält utifrån om deras resultat befann sig över eller under genomsnittet för kunskapsmålen respektive de demokratiska och sociala målen. Bilden visar hur många skolor som hamnar i vart och ett av de olika fälten.

Diagram 2.5: Indelning av skolor utifrån hur framgångsrika de är både vad gäller kunskapsmålen och de demokratiska och sociala målen enligt läroplanen.

Framgångsrika i att nå kunskapsmålen	MER	4 skolor Starkare i relation till Kunskapsmålen men lyckas inte i samma utsträckning utveckla elevernas demokratiska och sociala mål.	8 skolor Ett ledarskap som förenar struktur, kultur och ledarskap. Har lyckats integrera ett skolklimat där eleverna kan utvecklas både akademiskt och socialt.
	MINDRE	6 skolor Inte framgångsrika vare sig med kunskapsmålen eller de demokratiska och sociala målen som de är formulerade i styrdokumentet.	5 skolor Starkare i relation till de demokratiska och sociala målen men lyckas inte i samma utsträckning utveckla elevernas kunskaper.
		MINDRE	MER
		Framgångsrika i att nå de demokratiska och sociala målen	

Åtta skolor har ett resultat över genomsnittet, både vad gäller elevernas kunskapsmål och de demokratiska och sociala målen. Det tyder på att skolorna är framgångsrika i relation till båda läroplansuppdragen. De har lyckats kombinera och integrera strukturen, kulturen och ledarskapet på skolan vilket i sin tur har skapat ett skolklimat där eleverna kan utvecklas både kunskapsmässigt och socialt.

Fem skolor är starkare i relation till de demokratiska och sociala målen men lyckas inte i samma utsträckning utveckla elevernas kunskapsresultat. De arbetar med processer men med för lite

målfokus enligt Umeåstudien. Fyra av skolorna når kunskapsmässig framgång men lyckas inte lika bra med elevernas sociala utveckling, vilket är karaktäristiskt för så kallade pluggskolor. De resterande sex skolorna är inte framgångsrika i relation till något av nämnda mål som de är formulerade i styrdokumentet. De här skolorna fokuserar på olika områden men eftersom de inte arbetar enligt styrdokumentet utvecklas inte elevernas sociala och kunskapsmässiga utveckling tillräckligt bra.

Har då de skolor som är framgångsrika i relation till både kunskapsmålen och de sociala målen en lägre grad av trakasserier och kränkningar? Skolorna i varje fält analyserades utifrån hur många elever som svarat nej på frågan om det är tillåtet att göra elaka saker i skolan utan att någon vuxen ingriper. Resultatet visar att i fältet med de mest framgångsrika skolorna svarade två tredjedelar av eleverna nej på påståendet. I fältet med de minst framgångsrika skolorna var det mindre än hälften av eleverna som svarade nej.

En del i Umeåstudien bestod av intervjuer med rektorer om nivå och förekomst av mobbning. Resultatet visade att på skolor där det förekom en högre grad av mobbning enligt eleverna, svarade rektorerna att just på deras skola är det ”på en normal nivå” eller ”som på vilken skola som helst”. En annan vanlig respons hos dessa rektorer var att det inte förkom alls och att de inte upplevde nivån av mobbning som något problem. På skolorna där eleverna upplevde en lägre grad av mobbning svarade rektorerna med att nivån är ”ett problem” och att ”det förekommer” mobbning. Resultatet är intressant eftersom det visar att det finns skolkulturer där elever upplever en hög grad av mobbning men att eleverna har rektorer som inte bekräftar detta.

Hur stor är skillnaden i elevernas kunskapsresultat i fältet med skolor som är framgångsrika i relation till både kunskapsmålen och de demokratiska och sociala målen och i fältet skolor som inte är framgångsrika i något av dem? Eleverna i de förstnämnda skolorna har ett genomsnittligt meritvärde på 240 och 87 procent av eleverna når målen i alla ämnen. I den andra skolgruppen är det genomsnittliga meritvärdet 208 och 71 procent når målen i alla ämnen.

Sammanfattningsvis visar resultaten, både i Umeåstudien och i vår studie i Uppsala, att i skolor där rektor lyckas länka samman struktur och kultur i relation till både demokratiska, sociala och kunskapsmässiga mål lyckas eleverna betydligt bättre. Det är i de här skolorna som eleverna upplever färre trakasserier och kränkningar och har högst betyg. Frågorna tas på allvar i en skolkultur där det finns fungerande strukturer för inflytande och delaktighet och där analys och utvärdering av skolans resultat är ett ständigt pågående arbete.

Val av grundskola

De senaste tio åren har andelen elever som valt fristående grundskolor ökat med 10 procentenheter i Uppsala. 2007 skedde den kraftigaste ökningen. Den största ökningen finns i årskurserna 6-9 där

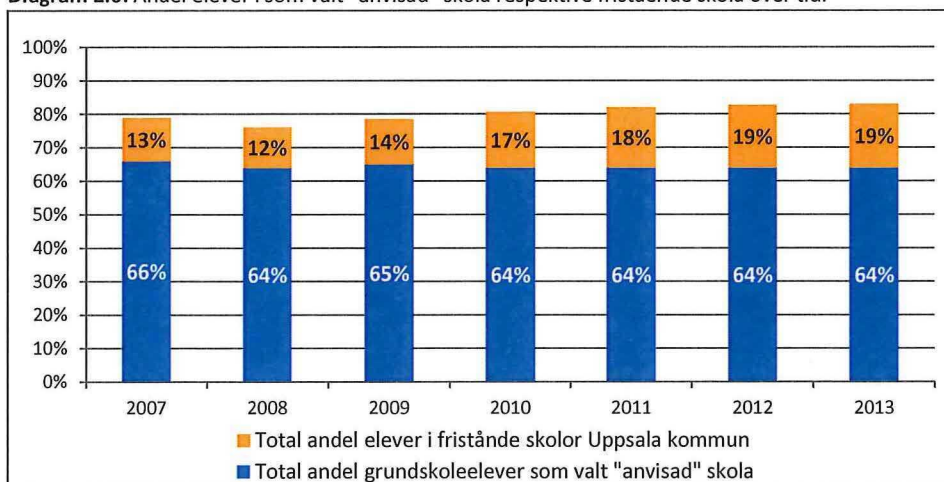
IVE kap 6.4:

Uppsalas invånare kan välja mellan ett varierat utbud av inriktningar och driftsformer. För att valfriheten ska fungera behöver utbudet av utbildning följa de behov som kommunens invånare har.

andelen elever i fristående skolor ökat från 15 till 30 procent sedan 2007. Den totala andelen eleven som väljer en skola nära hemmet är mycket konstant över åren. Andelen elever som väljer andra kommunala skolor är också tämligen konstant. Gemensamt för de områden där störst ökning av elever i fristående skolor har skett, är att området där de bor har skolor endast för yngre elever så att ett val av ny skola måste göras. En elev som har en fristående skola närmare sig än en ”anvisad” kommunal skola väljer i hög utsträckning den närmaste skolan.

Skolor för yngre barn hämtar således sina elever i princip enbart från närområdet oavsett om skolan är kommunal eller fristående. Det tyder på att skolans geografiska placering är central. Även busslinjernas sträckning har betydelse för val av skola.

Diagram 2.6: Andel elever i som valt "anvisad" skola respektive fristående skola över tid.

Skolverket har studerat 13 442 elevers val av skola och undersökt effekter av och förhållningssätt till rätten att välja skola.¹⁸ Närmare 60 procent av alla skolbyten skedde i samband med skolstart respektive vid övergång till årskurs 4 och årskurs 7 och ungefär en tredjedel började i fristående skola. Könsskillnaderna var marginella bland skolbyterna och eleverna var enligt studien genomgående positiva till möjligheterna att välja skolor med olika profiler och inriktningar.

För skolbarnsföräldrar är det viktigt att den skola som väljs har "bra" lärare enligt föräldrarnas uppfattning. Att skolan är lugn och stabil och har ett gott rykte är lika viktigt enligt studien. Skolans rykte är en avgörande faktor för valet av skola, föräldrarna lyssnar till vad andra säger om skolan. Det är även av stor vikt enligt föräldrarna att skolan ställer tydliga krav på goda kunskaper samt på uppförande och ordning liksom att skolan tar väl hand om elever med svårigheter.

För rektorerna i den tidigare nämnda Umeåstudien är det andelen elever i behov av särskilt stöd som påverkar mest i vilken grad skolan är framgångsrik i att rekrytera elever, medan andelen elever som lätt når målen inte anses ha samma betydelse. Föräldrarnas inställning och skolans rykte är också betydelsefulla faktorer enligt rektorerna, medan få av rektorerna nämner antal lärare per elev som en framgångsfaktor att rekrytera elever.

Sammanfattningsvis kan konstateras att hur elever och föräldrar väljer skola i Uppsala varierar tämligen stort och förändras snabbt över tid enligt vår uppföljning. Valen påverkas av emotionella faktorer, rykten och vad andra väljer.

Sammanfattning

Syftet med uppföljningen i grundskolan har varit att försöka fånga orsaker till de stora kvalitetsskillnader som finns mellan skolor. Avsikten har inte varit att identifiera de bästa och de sämsta skolorna eftersom en sådan jämförelse oftast förklaras med skillnader i social sammansättning och yttre faktorer. Uppföljningen ska i stället ses som ett försök till en jämförande analys av skolornas uppdrag i relation till styrdokumentet och vad som kan anses som framgångsrikt.

Uppföljningen visar att graden av elevinflytande har skapat olika kulturer i Uppsalas skolor. I skolor där det finns fungerande strukturer för inflytande och delaktighet förekommer färre trakasserier och kränkningar och eleverna får högre betyg. Det kan vara av värde att se närmare på hur de här skolorna har lyckats skapa en god kvalitet i både kunskapsuppdraget och

¹⁸ Skolverket, *Att välja skola* (2013)

värdegrundsuppdraget. Uppföljningen visar också att elever som upplever delaktighet i mycket högre grad upplever lust att lära än övriga elever.

En intressant sak värd att uppmärksamma är att där det finns en sammanhållen och tydlig kultur mellan fritidshem och skola, får eleverna bättre kunskapsresultat. Fritidshemmen skulle i högre grad kunna bidra till att stimulera barnens utveckling och lärande. Uppföljningsresultaten visar att fritidshemmen arbetar med det lokala måldokumentet i varierad utsträckning. Om arbetet med de sociala målen, mot diskriminering och mot kränkande behandling påverkar elevernas kunskapsresultat positivt, finns ett tydligt utrymme att förbättra det arbetet.

När det gäller elevernas trygghet visar uppföljningen att när eleverna får vara delaktiga i arbetet mot diskriminering och kränkande behandling anser de i mycket högre grad att alla är lika mycket värda i skolan. Höga förväntningar och tilltro till alla elevers förmåga är också en framgångsfaktor som tycks påverka utvecklingen. I Uppsala upplever pojkarna högre förväntningar än pojkar i andra kommuner. Deras genomsnittliga meritvärde har ökat mer än flickornas under den senaste tioårsperioden vilket kan vara värt att uppmärksamma, då det på skolnivå skiljer mycket mellan pojkars och flickors kunskapsresultat.

4. Gymnasieskola

Tillbakablick 2012

I 2012 års uppföljning av gymnasieskolans pedagogiska verksamhet synliggjordes samband mellan elevers upplevelse av höga förväntningar och betygsresultat. I de skolor där eleverna upplevde höga förväntningar beskrev rektorerna också tydligare och mer konkret hur man arbetar för att varje elev ska nå målen och hur man som rektor tar reda på att den pedagogiska personalen arbetar utifrån de nationella målen.

Ett annat exempel från 2012 års uppföljning var att enkätresultaten visade skillnader mellan hur elever på yrkesprogram och högskoleförberedande program upplever skolan. För en stor del av påståendena svarade eleverna på yrkesprogrammen mindre positivt än eleverna på högskoleförberedande program.

En tredjedel av eleverna svarade att de inte visste om de fick delta i skolans arbete med likabehandlingsplanen, något som kan tyda på att arbetet med att skapa delaktighet utgör ett utvecklingsområde.

2013 års uppföljning

I 2013 års uppföljning av gymnasieskolan tas utgångspunkten i tre områden som den lokala politiken prioriterat:

- Höga förväntningar och lust att lära
- Arbeta mot kränkande behandling
- Delaktighet

Inom dessa områden görs jämförelser mellan såväl olika programtyper som jämförelser baserade på kön och bakgrund

Höga förväntningar och lust att lära

En av framgångsfaktorerna i skolan är att eleverna möts av en kultur som karakteriseras av höga förväntningar och tillit till elevernas förmåga. Höga förväntningar behöver kombineras med tydliga

UAN uppdragsplan 2013-2016:

Skolan arbetar aktivt med attityder och värderingar som handlar om att ha höga förväntningar

mål, tydlig återkoppling till eleverna, en undervisning som anpassas till elevernas behov, som ger utmaningar på rätt nivå och som lämnar utrymme för elevernas egna idéer.¹⁹ Dessa framgångsfaktorer ringas in i den elevenkät som används och de ger också en aspekt av hur skolans systematiska kvalitetsarbete uppfattas av eleverna. I de tabeller och diagram som visas används därför

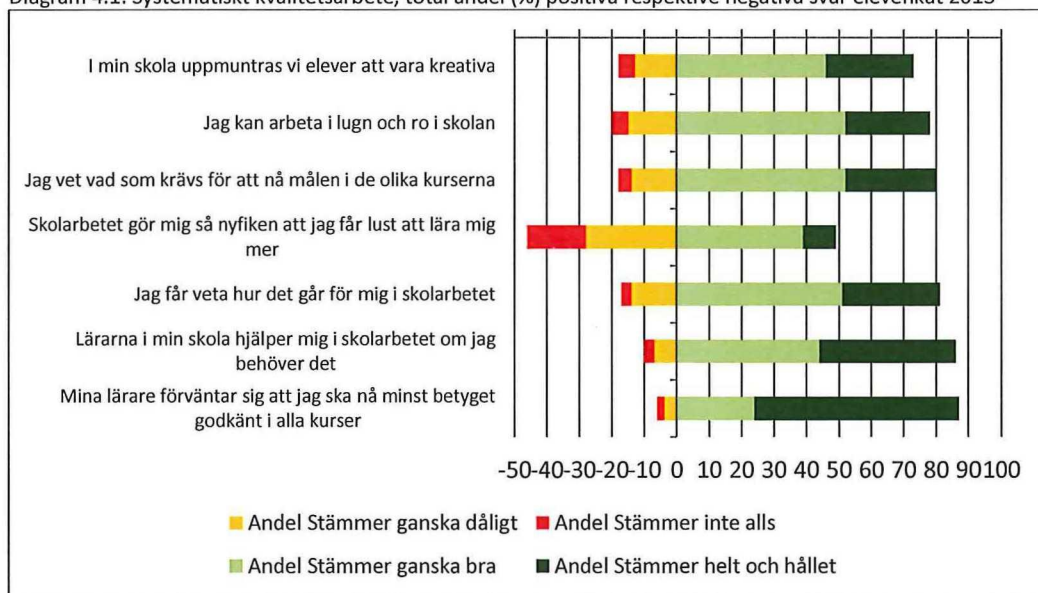
för enkelhetens skull termen systematiskt kvalitetsarbete för att sammanfatta de olika frågornas innehåll. Nedan redovisas resultaten av de jämförelser som gjorts inom detta område.

¹⁹ Skolinspektionen, *Framgång i undervisningen* (2012). I rapporten redovisas de slutsatser man dragit om framgångsfaktorer i undervisning. Slutsatserna utgår från den forskningsöversikt som gjorts av forskarna Jan Håkansson och Daniel Sundberg i *Utmärkt undervisning – framgångsfaktorer i svensk och internationell belysning* (2012) och som belyser samband mellan olika forskningsfaktorer och elevers studieresultat

Den samlade bilden av elevernas svar rörande det systematiska kvalitetsarbetet visar att en hög andel av eleverna (87 procent) upplever att lärarna förväntar sig att eleverna ska nå målen och att man också i stor utsträckning får hjälp om man behöver det (86 procent), medan lusten att lära sticker ut åt andra hållet. Totalt 49 procent svarade positivt på frågan om skolarbetet gör dem så nyfikna att de får lust att lära sig mer medan 46 procent av eleverna svarade negativt.

Frågan om lusten att lära är en av de frågor som används i SKL:s så kallade öppna jämförelser, där grundskoleelever i årskurs 5 och 8 svarar på sju frågor om skolan. Just lusten att lära får generellt låga resultat, framför allt bland elever i årskurs 8 och mönstret går igen även när eleverna kommit till frivilliga studier. Höga förväntningar på elever ger än mer positiv effekt om förväntningarna också gäller lärarnas egen undervisning. Skolinspektionen lyfter betydelsen av samverkan mellan lärare och att lärarna har höga förväntningar på varandra och att de tillsammans reflekterar över sitt arbete.²⁰

Diagram 4.1: Systematiskt kvalitetsarbete, total andel (%) positiva respektive negativa svar elevenkät 2013*

* I diagrammet har inte andelen vet ej-svar tagits med, varför staplarnas värden inte blir 100 procent.

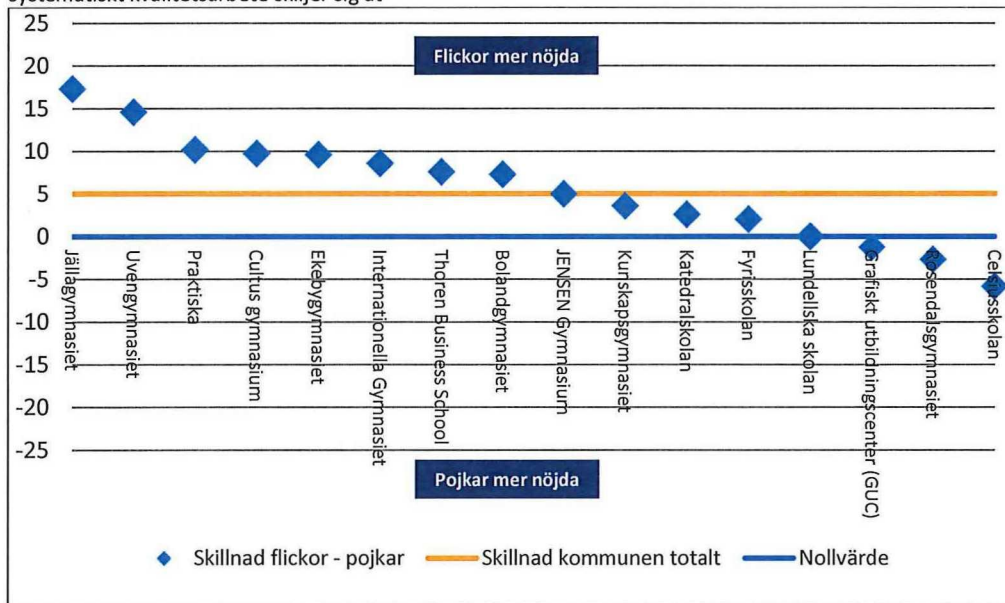
LIKVÄRDIGHET GÄLLANDE KÖN OCH BAKGRUND Att såväl flickor som pojkar har rätt att bemötas på lika villkor och jämställdhet utgör en av skollagens grunder. En jämförelse av enkätresultaten mellan flickor och pojkar fördelat på skolor visar att likvärdighet i fråga om kön är ett utvecklingsområde. I diagram 4.2 visas skillnaderna mellan skolor i fråga om hur flickor och pojkar svarat på enkätfrågor inom området systematiskt kvalitetsarbete. Den lodräta axeln visar skillnaden mellan svaren i procentenheter per skola. När punkterna befinner sig ovan den blå nollvärdeslinjen har flickorna svarat mer positivt och vice versa. Som diagrammet visar svarade flickorna

IVE 2014-2017:
Uppsala kommun bidrar till att skapa förutsättningar för att kvinnor och män i Uppsala har samma makt och möjligheter att forma sina liv

generellt 5 procentenheter mer positivt än pojkarna.

²⁰ Skolinspektionen, *Framgång i undervisningen* (2012)

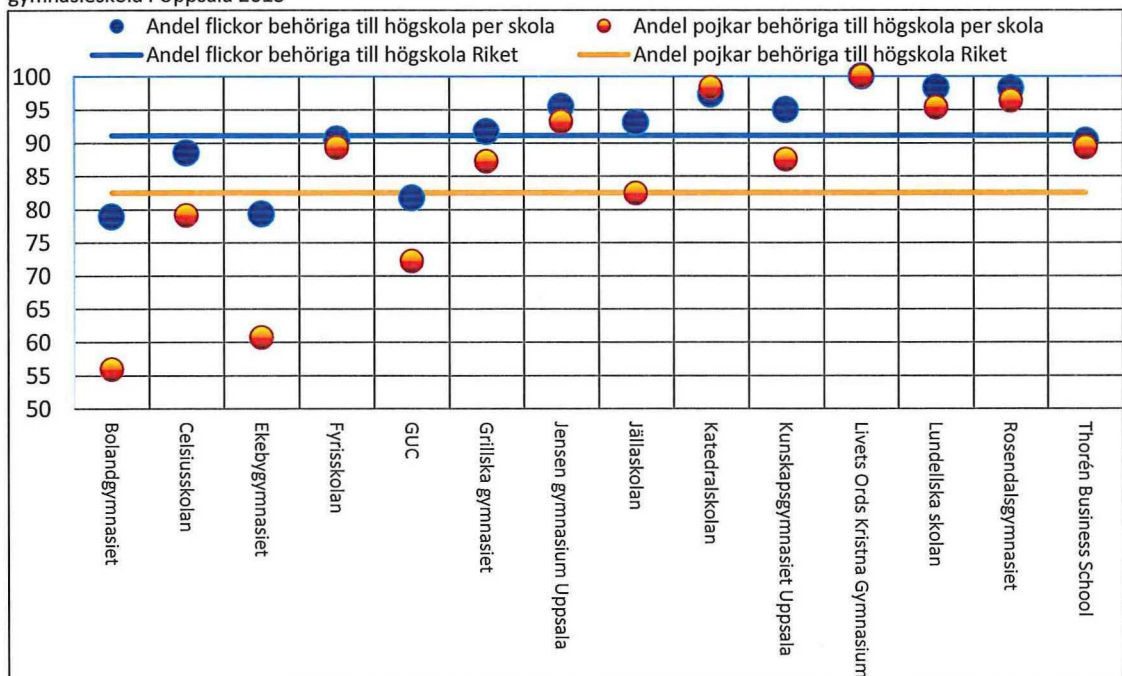
Diagram 4.2: Variation (procentenheter) mellan skolor i hur mycket flickors respektive pojkars enkätsvar inom systematiskt kvalitetsarbete skiljer sig åt*

* OBS att diagrammet endast visar skillnaden mellan flickors och pojkars svar och inte säger något om hur positivt eleverna svarat i genomsnitt

I skolor där flickors och pojkars svar skiljer sig åt mycket, oavsett om det är flickor eller pojkar som svarat mer positivt, kan det finnas skäl att se närmare på hur skolan arbetar med att ge likvärdiga möjligheter oavsett kön. Skillnaderna i hur flickor och pojkar uppfattar verksamheten avspeglar sig dock inte på samma sätt i deras resultat. Diagram 4.3 nedan visar flickors respektive pojkars resultat utifrån andel behöriga till högskolestudier för de skolor där värden för båda könen finns att tillgå.

Diagram 4.3: Andel (%) flickor respektive pojkar behöriga till högskola i riket jämfört med flickor respektive pojkar per gymnasieskola i Uppsala 2013

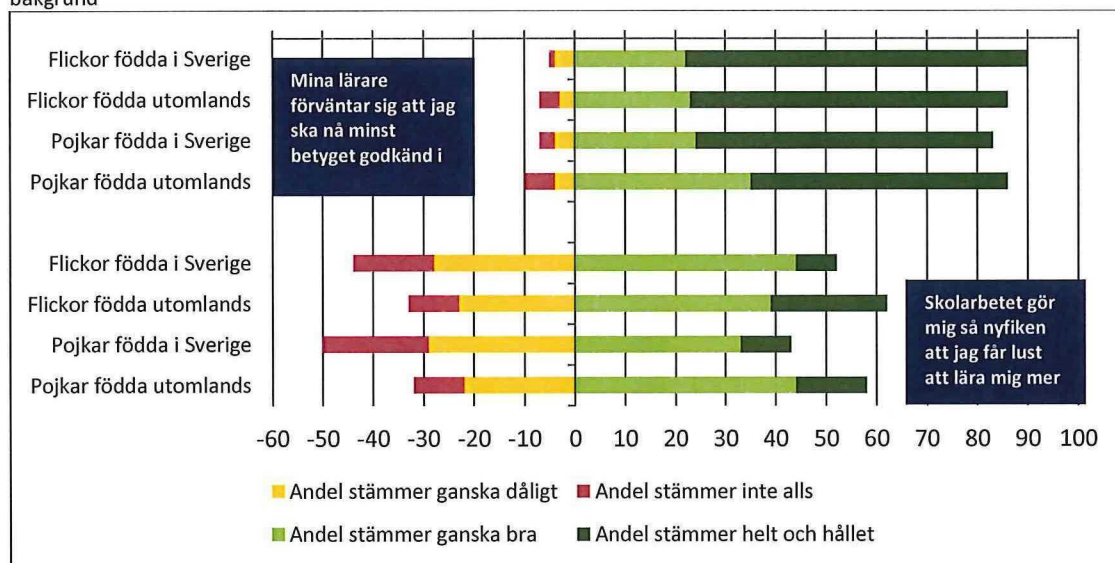
Liksom i det diagram som återfinns i redogörelsen för grundskolan skiljer det på skolnivå olika mycket mellan pojkars och flickors resultat. Ju större avstånd mellan blå och orange boll i diagrammet ovan, desto större är resultatskillnaden avseende kön. Ju längre bort från streckad linje, desto mer avviker också resultatet från riksgenomsnittet för respektive kön.

Det finns flera skolor där flickor svarat mer positivt och där också flickorna har bättre resultat, men eftersom flickor generellt i högre grad blir behöriga till högskolan efter sina gymnasiestudier blir det sambandet mer av ett konstaterande. Några av de skolor där skillnaderna mellan flickors och pojkars svar är också små enheter, vilket gör att varje individs svar betyder mer för det sammanlagda resultatet. Samtliga skolor i diagrammet innehåller dock minst tio svarande av respektive kön. En viss försiktighet ska därför iakttagas vid tolkningen av resultaten. Mest intressanta är kanske de fyra skolor där såväl enkätresultat som andel behöriga till högskola är lika oavsett kön. Det gäller Fyrissskolan, Katedralskolan, Lundellska skolan och Rosendalsgymnasiet. Skolorna verkar således ha varit framgångsrika i att skapa en miljö som upplevs likvärdig med hänsyn till kön.

Går man vidare och kombinerar en jämförelse av kön och bakgrund, som görs i diagram 4.4, visar det sig att svaren skiljer sig en hel del mellan olika grupper. Här har frågorna om lusten att lära och lärarnas förväntningar jämförts uppdelat på kön och bakgrund. Pojkar födda i Sverige svarade markant mer negativt än övriga grupper på frågan om skolarbetet gör dem så nyfikna att de får lust att lära sig mer. Det skiljer 18 procentenheter mellan deras svar och pojkar födda utomlands, som var den grupp där lägst andel svarade negativt på frågan. Högst andel *positiva* svar kom däremot från flickor födda utomlands. Skillnaderna mellan svaren på frågan om lärarnas förväntningar var väsentligt mindre än i frågan om lusten att lära, men i när det gäller lärarnas förväntningar var det pojkar födda utomlands som hade den högsta andelen negativa svar. Upplevelsen av den kultur man vistas i skiljer sig med andra ord mellan olika grupper.

Ser man till kunskapsresultat finns det också skillnader mellan grupperna men de motsvarar inte helt och hållet enkätresultaten. Flickor födda i Sverige svarade i störst utsträckning att lärarna förväntar sig att de ska nå målen och de utgör också den grupp som har de högsta kunskapsresultaten, då 91 procent nådde grundläggande behörighet till universitet eller högskola under 2013. I övrigt skiljer sig enkätresultaten i frågan om hur man upplever lärarnas förväntningar från kunskapsresultaten. Av pojkar födda i Sverige nådde 85 procent högskolebehörighet. Av pojkar födda utomlands blev 76 procent behöriga och av flickor födda utomlands 83 procent.

Diagram 4.4: Höga förväntningar och lusten att lära, andel (%) positiva respektive negativa svar, uppdelat på kön och bakgrund

Elevernas uppfattning om i vilken utsträckning skolarbetet gör dem nyfikna kan inte kopplas samman med kunskapsresultaten, men stämmer mer överens med i vilken utsträckning ungdomar väljer att studera på högskola eller universitet. Idag läser elever med utländsk bakgrund oftare vidare på högskolan jämfört med elever med svensk bakgrund. Av de elever som avslutade gymnasieskolan 2010 påbörjade drygt hälften, 53 procent, av alla elever med utländsk bakgrund studier på universitet eller högskola inom tre år, jämfört med 41 procent av eleverna med svensk bakgrund. Det finns inga enkla förklaringar till dessa samband men det kan vara av intresse att se närmare på kopplingen mellan lusten att lära och hur man värderar högre studier.

JÄMFÖRELSE MELLAN HÖGSKOLEFÖRBEREDANDE OCH YRKESPROGRAM En jämförelse av enkätsvar inom högskoleförberedande och yrkesprogram visar att elever vid yrkesprogrammen genomgående

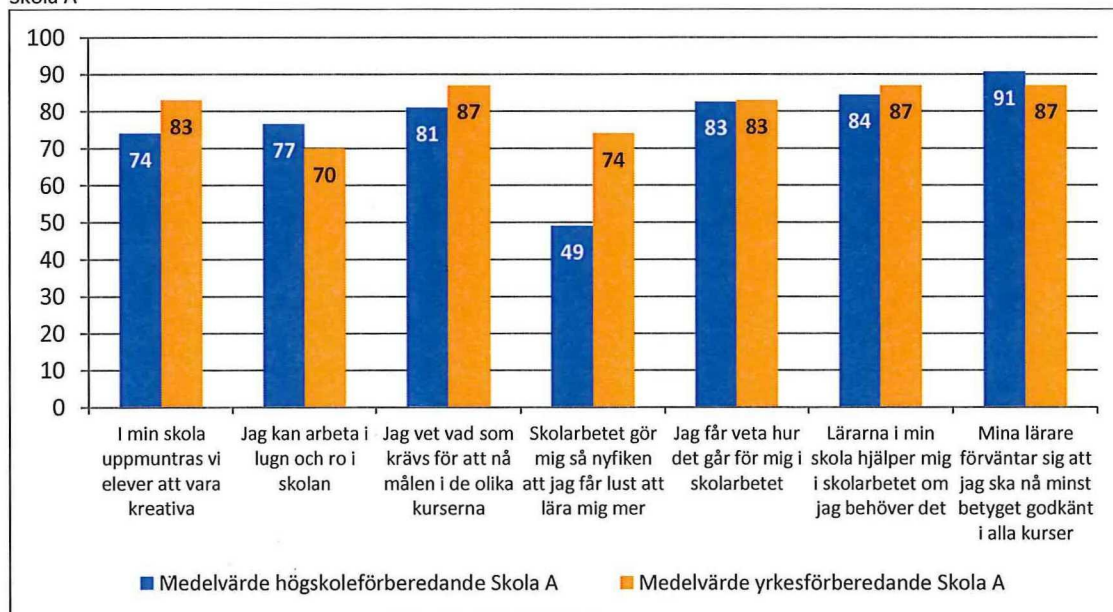
hade lägre andel positiva svar på påståendena kopplade till systematiskt kvalitetsarbete. I frågan om huruvida eleverna uppmuntras att vara kreativa låg de båda grupperna mycket nära varandra medan skillnaden var större när det gällde att arbeta i lugn och ro och lusten att lära, där det i båda frågorna skilde 9 procentenheter mellan gruppernas svar.

Resultaten reser frågor om vilka förväntningar som ställs på elever i yrkesprogram jämfört med högskoleförberedande program och vilken kultur de

båda grupperna möter. I Uppsala har eleverna inom yrkesprogrammen i genomsnitt tio procentenheter lägre resultat än snittet för riket. Det kan vara av värde att gå vidare för att se eventuella samband mellan elevernas upplevda förväntningar och kunskapsresultaten.

Att medelvärdet för de olika elevgrupperna skiljer sig åt betyder dock inte att samtliga skolor visar samma mönster. Nedan visas ett exempel på en skola där bilden ser annorlunda ut.

Diagram 4.5: Systematiskt kvalitetsarbete, andel (%) positiva svar högskoleförberedande respektive yrkesprogram 2013, Skola A

Skolan ovan har få yrkesprogram (orange stapel). Påståendet om lusten att lära sticker ut då yrkeselevernas svar landade på samma relativt höga snitt som elever i årskurs 5. Samtidigt visar resultaten för elever inom högskoleförberedande program att arbetet med lusten att lära kan utvecklas. Det finns ingen tydlig koppling mellan svaren på frågan om lusten att lära och resultat, men skolan i exemplet ovan har de senaste åren, när det gäller yrkesprogram, tio procentenheter

fler elever som fått slutbetyg efter fyra år. Genom att se närmare på mönster inom en och samma skola går det att få väsentliga signaler om utvecklingsområden och styrkor inom den egna verksamheten.

LIKVÄRDIGHET Som visats ovan finns det skillnader i hur flickor och pojkar upplever skolornas verksamhet. Inte heller verkar flickor och pojkar födda i Sverige respektive utomlands mötas av samma kultur. Det finns också skillnader mellan hur elever på högskoleförberedande respektive yrkesprogram svarat på enkätfrågorna. Detta sammantaget signalerar bristande likvärdighet på flera plan.

Arbete mot kränkande behandling

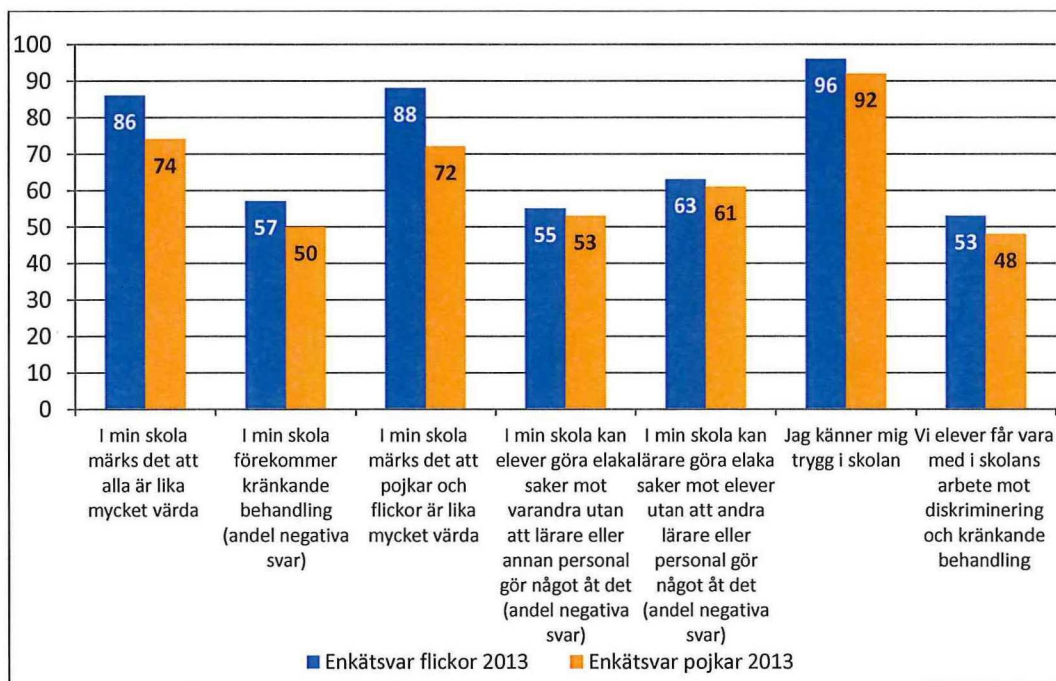
Ett gott arbetsklimat är en förutsättning för elevernas kunskapsutveckling. Medan elevernas svar på frågan om huruvida de känner sig trygga i skolan inte har förändrats under tre år svarar en

UAN uppdragsplan 2013-2016:
Elever i skolan ska vistas i en kultur med nolltolerans mot kränkningar och trakasserier

väsentligt högre andel att man får delta i skolans arbete mot diskriminering och kränkande behandling. 2013 svarade 51 procent av eleverna positivt på den frågan i jämförelse med 41 procent 2012. En bidragande orsak kan vara att frågan omformulerades något mellan de två åren men utvecklingen har varit positiv under tre år. Frågor om huruvida det märks i skolan att alla är lika mycket värda och om detta gäller både pojkar och flickor får generellt

höga resultat men som diagram 4:6 visar föreligger det tydliga skillnader mellan hur pojkar respektive flickor upplever verksamheten.

Diagram 4.6: Likabehandling, andel (%) positiva svar flickor respektive pojkar 2013

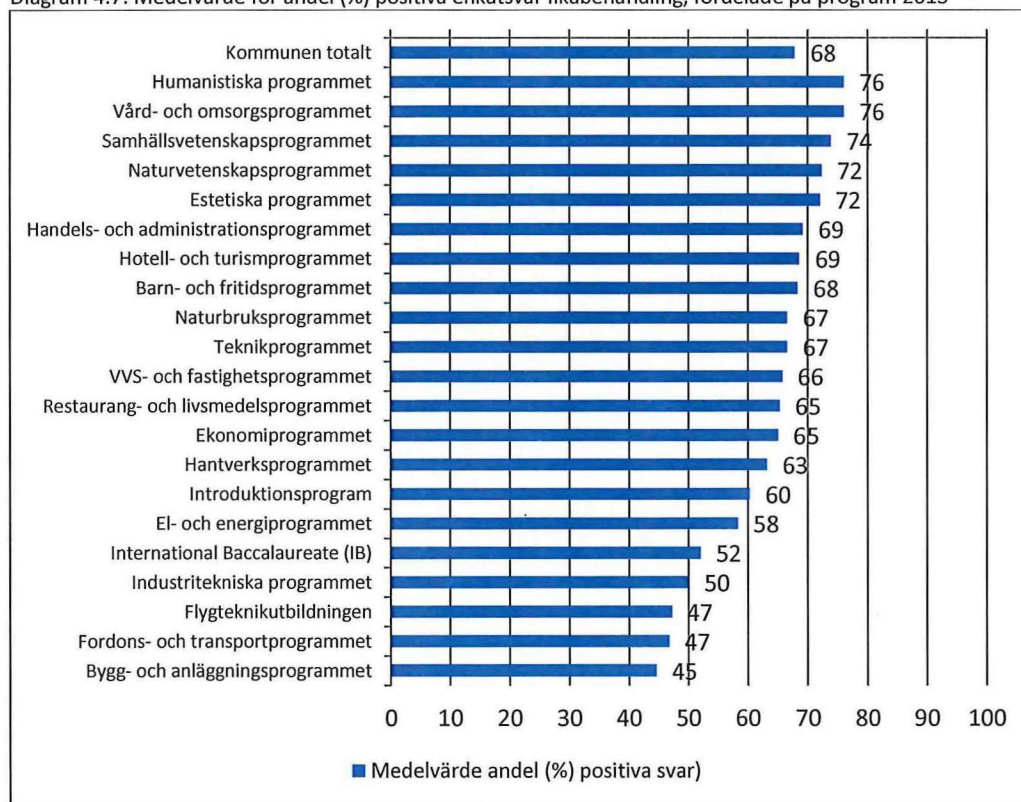

Flickor svarade betydligt mer positivt på påståendena om likabehandling.²¹ Mest anmärkningsvärda var skillnaderna i svaren på om det i skolan märks att alla är lika mycket värda och huruvida flickor och pojkar är lika mycket värda. Det går inte av svaret att utläsa huruvida pojkarna känner sig förfördelade eller om de upplever att flickor blir sämre behandlade men med en skillnad på 12 respektive 16 procentenheter är det tydligt att arbetet kan förbättras och det visar att frågan om flickors och pojkars lika villkor är ett område att arbeta vidare med.

Ser man på skillnaderna mellan flickors och pojkars svar fördelat per skola var de också stora. Den generella skillnaden mellan flickors och pojkars svar var ännu större inom området likabehandling än inom området systematiskt kvalitetsarbete, samtidigt som ett större antal skolor låg närmare ett nollvärde, där flickors och pojkars svar inte skiljer sig åt. Bland de skolor, där skillnaderna var minst, återkommer de fyra skolor som nämndes tidigare: Fyrisskolan, Lundellska skolan, Rosendalsgymnasiet och Katedralskolan.

Det fanns även stora variationer mellan de olika programmen på gymnasieskolan (diagram 4:7) när det gäller likabehandling. Det skilde 31 procentenheter mellan de program som hade högst medelvärde och de som hade lägst. Bland programmen med högst medelvärde och bland dem som ligger i mitten finns en blandning av yrkesprogram och högskoleförberedande program. Sett till totalen svarade dock yrkes eleverna mindre positivt än elever på högskoleförberedande program.

Diagram 4.7: Medelvärde för andel (%) positiva enkätsvar likabehandling, fördelade på program 2013

Sammantaget visar resultaten att eleverna i gymnasieskolan inte vistas i miljöer där det råder nolltolerans mot kränkningar och trakasserier och att det också finns tydliga skillnader mellan såväl program som skolor och även mellan flickor och pojkar.

²¹ Det var också skillnader, om än inte lika stora, mellan flickors och pojkars svar inom området systematiskt kvalitetsarbete.

Delaktighet

Skolinspektionen betonar vikten av att elevernas egna idéer tas tillvara i undervisningen, inte bara för att skapa positiva lärandemiljöer utan för att också hos eleverna själva understödja förmågan att

UAN uppdragsplan 2013-2016:

**Eleverna ska uppleva ett medvetet
arbete för likabehandling,
jämfästighet och demokratiska
värderingar**

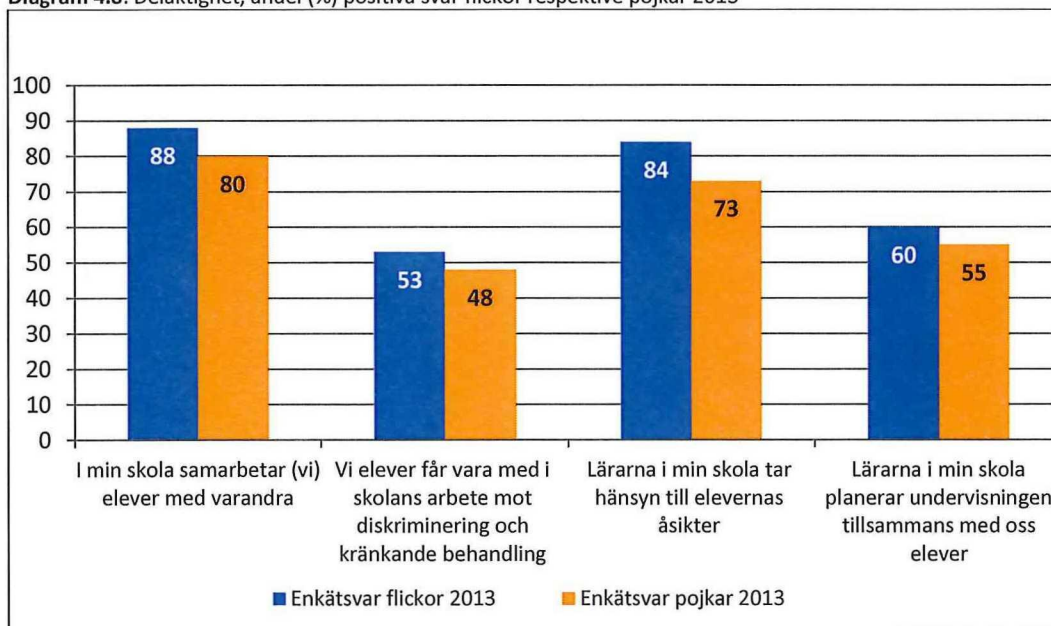
tolerera skilda åsikter och respektera sina medmänniskor.²² Att vara delaktig i sin egen utbildning skapar större potential för att känna engagemang för det arbete som varje utbildning innehåller. I Skolinspektionens kvalitetsgranskning av yrkesämnen påtalas att elever som avbryter sin undervisning många gånger upplevt att de inte fått vara delaktiga i beslut om arbetsätt i skolarbetet och skoluppgifterna har inte överensstämmt med det de själva velat arbeta med. Det är därför

motiverat att se närmare på eventuella skillnader i enkätresultat mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program inom området delaktighet.

Även inom detta område hade elever på yrkesprogrammen lägre värden än de på högskoleförberedande program. I båda grupperna var det få elever som upplevde delaktighet i arbetet mot diskriminering och mot kränkande behandling liksom att de får vara med och planera undervisningen. Under 2014 kommer en fördjupad studie av några av yrkesprogrammen i Uppsala kommun att göras. Det ger en möjlighet att få en tydligare bild av eventuell bristande delaktighet.

Även när det gäller delaktighet skilde sig flickors och pojkars svar åt och även här svarade flickor mer positivt än pojkar på samtliga frågor. Upplevelsen av huruvida lärarna tar hänsyn till elevernas åsikter på var den fråga där skillnaden var störst.

Diagram 4.8: Delaktighet, andel (%) positiva svar flickor respektive pojkar 2013

²² Skolinspektionen, *Framgång i undervisningen* (2012)

Sammanfattning

Med de jämförelser som gjorts i denna genomgång framstår det tydligt att likvärdigheten inom Uppsala kommuns gymnasieutbildning är ett utvecklingsområde och att arbetet behöver ske på flera fronter.

Skillnaderna mellan flickors och pojkars betygsresultat i skolan har funnits under många år och det finns idag en stor mängd forskning som pekar på olika orsaker till dessa skillnader. I Delegationen för jämställdhet i skolans (DEJA) delbetänkande *Flickor och pojkar i skolan – hur jämställt är det?* påtalades vikten av att aktivt arbeta för att utjämna skillnaderna mellan flickors och pojkars betyg och värdet av att öka pojkars lust att lära.²³ Man bekymrade sig i rapporten för att många svenska skolor inte verkade se pojkars attityd till skolan som ett tillräckligt stort problem för att försöka förändra situationen. Med de strukturella skillnader som framkommer i den uppföljning som görs inom Uppsala kommun är det tydligt att det finns utrymme att förbättra arbetet inom många skolor. Det finns skolor där flickor och pojkar svarat väldigt lika och där också resultaten är väldigt lika i fråga om behörighet till högskolestudier. Det kan vara av värde att se närmare på hur dessa skolor arbetar både med sitt kunskapsuppdrag och med sitt värdegrundsuppdrag.

Skillnaderna mellan yrkesprogram och högskoleförberedande program är också genomgående men liksom inom jämställdhetsområdet finns det stora skillnader mellan olika skolor. Yrkesprogrammen i Uppsala ligger under riket när det gäller kunskapsresultat och det finns skäl att fördjupa kunskapen om framgångsfaktorer inom skolor som lyckas väl med sina yrkesprogram. Genom att gå djupare och se på resultat inom en och samma skola går det att fånga väsentliga signaler om utvecklingsområden inom den egna verksamheten.

Att följa upp gymnasieskolan såväl vad gäller kunskapsresultat som värdegrundresultat skapar förtydligade bilder av hur verksamheten ser ut och är därför ett viktigt verktyg i arbetet med att utveckla verksamheten. Rapporten visar inte bara positiva bilder, men med fördjupad kunskap och med fler möjligheter till jämförelser inom många olika områden och över tid blir vägen mot förbättrade resultat lite enklare.

²³ DEJA, *Flickor och pojkar i skolan – hur jämställt är det?*, Stockholm (2009), s 167

Referenser

- Ahlström, Björn, (2009), Bullying and social objectives. A study of prerequisites for success in Swedish schools, Umeå
- Johansson Olof, Nihlfors Elisabet (2013), *Rektor – en stark länk i styrningen av skolan*, Studieförbundet näringsliv och samhälle (SNS) utbildningskommission
- Delegationen för jämställdhet i skolan (DEJA) (2009), *Flickor och pojkar i skolan – hur jämställt är det?* (SOU 2009:64)
- Håkansson, Jan, Sundberg Daniel (2012) *Utmärkt undervisning – framgångsfaktorer i svensk och internationell belysning*
- Kärre, Anna. (2013). Lekfull matematik i förskolan. Malmö: Lärarförbundets förlag.
http://shop.lararforbundetsforlag.se/smakprov/lekfull_matematik_i_forskolan/index.html#/1/
- Pramling Samuelsson, Inger & Sheridan, Sonja (2009). Barns lärande – fokus i kvalitetsarbetet. Stockholm
- Sheridan, Sonja, Williams, Pia, Sandberg, Anette & Vuorinen, Tuula (2011) *Preschool teaching in Sweden. Early childhood education*, 53 (4), s. 415–437
- Sheridan, Sonja, Pramling Samuelsson & Inger, Johansson, Eva (2009), *Barns tidiga lärande. En tvärsnittsstudie om förskolan som miljö för barns lärande*, Göteborg
- Skolinspektionen (2010), *Kvalitet i fritidshem*. Rapport nummer 2010:3. www.skolinspektionen.se
- Skolinspektionen (2011 a), *Litteraturöversikt för Förskolans arbete med det förstärkta pedagogiska uppdraget*,
- Skolinspektionen (2011 b), *Förskolans pedagogiska uppdrag*, Rapport 2011:10
- Skolinspektionen (2012 a) *Förskola, före skola – lärande och bärande*. Rapport 2012:7
- Skolinspektionen (2012 b) *Framgång i undervisningen*
- Skolinspektionen (2013 a), *Regelbunden tillsyn i Uppsala kommun*.
- Skolinspektionen (2013 b), *Tillsyn av kommunala förskolor i Uppsala*
- Skolinspektionen (2013 c), *Skolans kvalitetsarbete ger möjlighet till förändring. Skolinspektionens erfarenheter och resultat från tillsyn och kvalitetsgranskning*.
- Skolverket (2009), *Diskriminerad, trakasserad, kränkt? Barns, elevers och studerandes uppfattningar om diskriminering och trakasserier*, Stockholm
- Skolverket (2012 a), *Attityder till skolan*, <http://www.skolverket.se/publikationer?id=3032>
- Skolverket (2012 b), *Systematiskt kvalitetsarbete – för skolväsendet*. Stockholm
- Skolverket (2013 a), *Att välja skola*, <http://www.skolverket.se/publikationer?id=31>
- Skolverket (2013 b), *Skolverkets slutsatser om likvärdighet och det fria skolvalets effekter*, www.skolverket.se/statistik-och-utvardering/nyhetsarkiv/2.7602/skolverkets-slutsatser-om-likvardighet-och-det-fria-skolvalets-effekter-1.211468
- Uppsala kommun (2012), *Uppföljning av pedagogisk verksamhet*.
- Uppsala kommun (2013), *Måldokument för fritidshemmen Vård & bildning*.

Wahlström, Kajsa & Kaj, Gunnar (2003) Flickor, pojkar och pedagoger: jämställdhetspedagogik i praktiken. Stockholm